

ԸՆՈՒՀԱՎՈՐ ԱՄԱՆՈՐ ԵՎ ՄՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ՀԱՄՈ
ՍԱՀՅԱՆ
ՆՈՐ
ՏԱՐՎԱ
ՀԵՏ
ՆՈՐԱՆԱԼՈՎ

Հրաժեշտի ու հանդիպման
Երանելի մի ակնթարթ...
-Զրը՜նգ զրը՜նգ, -ծոր է տալիս
Ժամացույցի զանգը հպարտ:
Սեղանների վրա թողած
Իր օրհնությունն ու իր բարին,
Հարազատի հոժարությամբ
Հեռանում է հոգնած տարին:
Մանուկ տարին իր սպիտակ
Խանձարուրից աչքը բանում,
Ուրախություն, ուրախություն,
Ուրախություն է խոստանում
Ուրախանանք Նոր տարու հետ
Նոր տարու հետ նորանալով,
Հին հոգսի հետ մեր քունքերի
Ճերմակն անգամ մոռանալով...
Եկեք մաղթենք այսպես կանգնած՝
Սեղանների շուրջը հարուստ,
Գնացողին՝ բարի ծամփա
Ու եկողին՝ բարի գալուստ
Խմենք կենացն այս Նոր տարու
Ուրախանանք Նոր տարու հետ
Նոր տարու հետ նորանալով
Դալարներով մեր կյանքն ապրենք
Ոչ թե դանդաղ չորանալով
Խաղաղություն մաղթենք հողին
Մաղթենք՝ ամեն սար ու ձորում
Բողբոջներին բացվելու բախտ
Եվ ծիլերին՝ հասկավորում:
Սիրողներին մաքուր սիրո
Հավատ մաղթենք մի հաստատուն,
Իմաստունին կորով մաղթենք
Եվ կտրիճին՝ իմաստություն:
Մերձավորին՝ վստահություն,
Մեծավորին՝ ներող հոգի,
Բարուն ազատ թևեր մաղթենք
Եվ բարություն՝ ամեն ոքի:
Բոլոր մարդկանց մաղթենք՝ իրար
Ջերմացնող մի ջերմություն,
Մի մտերիմ, մի մտերիմ,
Մի մտերիմ մտերմություն:
Ուրախանանք Նոր տարու հետ՝
Նոր տարու հետ նորանալով,
Մեզ ավելի լավ ծանաչենք՝
Մեր հոգու մեջ խորանալով...
Եկեք խմենք մեր այս միակ,
Անկրկնելի կյանքի կենաց,
Մեր ձեռքերի ծարտարության
Ու մեր արդար ջանքի կենաց,
Այս Նոր տարվա առաջին ծյան
Եվ առաջին ծաղկի կենաց...
Ուրախանանք Նոր տարու հետ,
Նոր տարու հետ զորանալով,
Ծտկենք սապատնայա աշխարհի,
Թեկուզ մի քիչ կորանալով:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը շարունակում է հեռագրեր
ստանալ ԳԱԱ 70-ամյակի տոնակատարությանը մասնակցած
արտասահմանյան ակադեմիաների պատվիրակություններից

ՈՒԳԱՅԻՑ

Հարգելի ակադեմիկոս Մարտիրոսյան

Ես ուզում եմ իմ խորին երախտագիտությունը հայտնել գիտությունների ազգային ակադեմիայի 70-ամյակի տոնակատարության ընթացքում իմ հանդեպ ցուցաբերած Ձեր մեծահոգի հյուրընկալության համար: Ըստ իս, այն հիանալի կազմակերպված միջոցառում էր, որը ինձ համար մեծ ոգեշնչման աղբյուր հանդիսացավ՝ Երևանում անմոռանալի ժամանակ անցկացնելուց հետո:

Ես երախտապարտ եմ, որ հնարավորություն ունեցա իմանդիպելու Հայաստանի Հանրապետության նախագահի հետ և ծանոթանալու Հայաստանի գիտական ներուժի: Երեք շառ հետաքրքիր և բուռն օրերի ընթացքում հայ գիտնականների և տարբերի երկրների գործընկերների հետ իմանդիպումներից ես անձամբ շատ բան սովորեցի:

Այժմ վերադառնալով տուն՝ ես պարտավորվում եմ Լատվիայում ինքս ներդրել այն ստեղծագործ մտքերը, որոնք ստացել եմ այդ այցելությունից և կիսել ձեռք բերված տեղեկությունները մեր գիտական ինստիտուտների հետ՝ նպատակ ունենալով խթանել նրանց ստեղծել նոր կապեր հայաստանյան գիտնականների և գիտական խմբերի հետ:

Ընդունեք իմ և Լատվիայի գիտությունների ակադեմիայի շնորհակալությունները և խորին հարգանքների հավաստիքը:

Հարգանքներով՝ նախագահ Օջարս ՄՊԱՐԻԹԻՍ

Համաեվրոպական ակադեմիաների միություն

Հարգելի նախագահ,

Կցանկանալի իմ խորին շնորհակալությունն ու գնահատանքը հայտնել Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի 70-ամյակի միջոցառման կապակցությամբ Երևանում ստացած աննկարագրելի հյուրընկալության համար: Մեծ պատիվ էր իմ ներդրումն ունենալ ձեր Ակադեմիայի այդ շքեղ տոնակատարություններում:

Մեծ հաճույք եմ ստացել Հայաստանում մասնավորապես երիտասարդ գիտնականների համար գիտության և հետազոտական աշխատանքների վիճակի և հեռանկարների, ինչպես նաև Ակադեմիաների Եվրոպական Ֆեդերացիայի հետ միջազգային համագործակցության խթանման համար ռազմավարությունների վերաբերյալ Ձեր և այլ ականավոր գործիչների հետ խորաթափանց և արդյունավետ քննարկումներից:

Ավելին, անչափ շնորհակալ եմ Պետության նախագահ Սերժ Սարգսյանի հետ իմանդիպման և քննարկման հնարավորություն ընձեռելու համար:

Հայաստան այցելությունը շատ ոգևորիչ և խորն էր ոչ միայն շնորհիվ Ձեր կողմից առաջարկված մշակութային ծրագրի, որով Հայաստանից անմար տպավորություններ ստացա, այլև հետաքրքիր փոխանակումների:

Եվս մեկ անգամ շնորհակալություն եմ հայտնում և անհամբերությամբ սպասում մեր բեղմնավոր համագործակցության շարունակությանը:

Հարգանքներով՝ պրոֆ. Էդ Նորթ

Համաեվրոպական ակադեմիաների միության փոխնախագահ

ՎԻԼՆՅՈՒՄԻՑ

Հարգելի ակադեմիկոս Մարտիրոսյան,

Ցանկանում եմ նորից շնորհակալություն հայտնել իրաշալի հյուրընկալության համար և ասել ինչպիսի բավականություն ստացա իմ կարճ այցի ժամանակ հիասքանչ միջոցառումներից: Ձեր ակադեմիայի հիմնադրման 70-ամյա տարեդարձին նվիրված տոնական միջոցառումները կազմակերպված էին բարձր մակարդակով:

Թույլ տվեք արտահայտել իմ խորին համոզմունքը, որ մեր երկու ակադեմիաների միջև համագործակցությունը կշարունակվի ամրապնդվել և ընդարձակվել:

Անկեղծ Ձեր՝ Լիտվայի գիտությունների ակադեմիայի
նախագահ Վալդեմարաս ՌԱՉՈՒՄԱՍ

ԲՈՒՆԱՐԵՍԻՑ

Հարգելի պարոն նախագահ,

Վերադառնալով Բուխարեստ Ձեր գեղեցիկ երկրից, իմ գործընկերը և ես ցանկանում ենք արտահայտել մեր սրտանց շնորհակալությունը Ձեր բարեկամական ընդունելության, հյուրընկալության և հաճելի ժամանակի համար՝ անցկացրած Ձեզ հետ, Հայաստան մեր այցի ընթացքում:

Ամեն ինչ պլանավորված ու կազմակերպված էր բարձր մակարդակով, և քննարկումները Ձեր և ՀՀ ԳԱԱ-ից Ձեր գործընկերների հետ տվեցին շատ կարևոր ու թարմ տեղեկություններ Ձեր կազմակերպության գործունեության մասին: Իհարկե, կան փոխադարձ հետաքրքրություններ կայացնող շատ հետազոտական թեմաներ, որոնք կարող են համատեղ քննարկվել հայ և ռումինացի գիտնականների միջև: Դա շատ հետաքրքիր և փոխշահավետ մտքերի փոխանակում էր, որը ավելի կխորացնի համագործակցությունը մեր երկու ակադեմիաների միջև:

Անկեղծ Ձեր՝ Ռումինիայի ակադեմիայի նախագահ
Իոնել ՀԱՅԴՈՒԿ

ՀԻՄՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

երաժշտությունը՝ Արամ ՍԱԹՅԱՆԻ
խոսք՝ Կարո ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ

Դու հայոց կաճառ ազգային,

Դու ուստան գիտության,

Քո ձեռքին որքան վառված ջահեր կան

Ու պարզած աշխարհին:

Դու խիզախ հայացք հանճարի,

Նոր դարի գյուտարար,

Որ դարձար երկրիդ պատիվն ու միտքը,

Փառքը դու դարձար:

Քո ճամփի լուսեղեն ընթացքը

Չի թեքվել խութերից,

Քո թևի երկնային սլացքը

Չի բեկվել շանթերից:

Դեռ քանի-քանի զագաթներ

Դու պիտի նվաճես,

Եվ քանի դափնի պիտի հագնես դեռ

Նոր փառքով զարդարվես:

Դու կաճառ համայն գիտության,

Մայր տաճար մարմարյա,

Դու կամար, խոյակ ու սյուն մեր տան

ԱԿԱԴԵՄԻԱ:

Արամ Սաթյան - կոմպոզիտոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր
Կարո Վարդանյան - բանասիրական գիտությունների թեկնածու, Ե.Չարենցի անվան գրականության և արվեստի թանգարանի տնօրեն

ՀԻՄՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՏԱՐՈՒՄԸ - 2013թ. հոկտեմբերի 15-ին, Երևանի Ա.Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում, ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 70-ամյակին նվիրված հոբելյանական հանդեսի ժամանակ:

Կատարեցին՝ Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախումբը և Հայաստանի երիտասարդական պետական նվագախումբը՝ ԽՍՀՄ և ՀՆՍՀ Ժողովրդական արտիստ, ԽՍՀՄ և ՀՆՍՀ պետական մրցանակների դափնեկիր, պրոֆեսոր ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՉԵՔԻՋՅԱՆԻ ղեկավարությամբ:

Հայ գիտության նահապետի նոր փորձ

Ակադեմիկոս Սերգեյ Համբարձումյանը ընտրվել է Վրաստանի ԳԱ արտասահմանյան անդամ

Ականավոր հայ գիտնական, Հայաստանի ազգային ակադեմիայի ավագագույն ակադեմիկոս (1965 թվականից) Սերգեյ Համբարձումյանը ընտրվել է Վրաստանի ազգային ակադեմիայի արտասահմանյան անդամ

Հայ գիտության 91-ամյա նահապետի, ՌԴ գիտությունների ակադեմիայի արտասահմանյան անդամի նոր պատվավոր տիտղոսը Սերգեյ Համբարձումյանի գիտական ակնառու հաջողությունների նոր վկայությունն է:

«Մեծարգո Սերգեյ Ալեքսանդրի Համբարձումյանն ընտրվել է մեր ակադեմիայի արտասահմանյան անդամ», - հաստատեց Վրաստանի ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Գեորգի Զվեսիթաձեն: «Այդ որոշումը մեր կողմից ընդունվել է միաձայն», - հաստատեց ընդգծել է նա:

Հայ գիտության 91-ամյա նահապետի պատվավոր նոր տիտղոսը դարձավ նրա գիտական ակնառու ծառայությունների և մեկ հաստատումը: 2002 թ. Ռուսաստանի ԳԱ «Կիրառական մաթեմատիկա և մեխանիկա» հեղինակավոր հանդեսն այսպես է գրել մեկ տարի անց այդ ակադեմիայի արտասահմանյան անդամ ընտրված Սերգեյ Համբարձումյանի մասին. «Ամբողջական տեսության, անիզոտրոպ շերտավոր թաղանթների ու սալերի ամրության ու տատանումների, առաձգականության տարրամոդուլ տեսության, բարակ մարմինների էլեկտրամագնիսաառաձգականության հարցերի շուրջ նրա աշխատությունները քաջ հայտնի են աշխարհում և էական ներդրում են համաշխարհային գիտությանը»:

խարհային գիտության մեջ»:

Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի 1942 թ. շրջանավարտ Սերգեյ Համբարձումյանը 1959-71 թթ. գլխավորել է Հայկական ԽՍՀ ԳԱ մաթեմատիկայի և մեխանիկայի ինստիտուտը, 1971 թ. դարձել է ՀԽՍՀ ԳԱ մեխանիկայի ինստիտուտի հիմնադիր տնօրենը, այն ղեկավարելով մինչև 1977 թ. (1992 թվականից սույն հաստատության պատվավոր տնօրենն է):

1971-74 թթ. աշխատել է ՀԽՍՀ ԳԱ ֆիզիկա-մաթեմատիկական գիտությունների ու մեխանիկայի բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար, 1974-77 թթ.՝ ակադեմիայի փոխնախագահ, 1977-91 թթ.՝ Երևանի պետական համալսարանի ռեկտոր:

1975-80 թթ. ակադեմիկոսն ընտրվել է ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր ու նախագահ, 1979-89 թթ.՝ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, 1989-91 թթ.՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր, 1990-91 թթ.՝ Խ. Միության Գերագույն խորհրդի անդամ:

2000 թվականից ակադեմիկոս Սերգեյ Համբարձումյանը Ռուս-հայկական (սլավոնական) համալսարանի գիտական գլխավոր խորհրդատունն է:

Անվանի գիտնականը Հայաստանի Հանրապետության «Տիգրան Մեծ» շքանշանի 4 ասպետներից մեկն է: Այդ պարգևի նա արժանացել է անցյալ տարի Հայաստա-

նի Հանրապետության նախագահի հրամանագրով. պարգևատրված է նաև ԽՍՀՄ բարձրագույն Լենինի, այլ հեղինակավոր պարգևներով, ՌԴ Բարեկամության շքանշանով:

Վրաստանի գիտությունների ակադեմիայի արտասահմանյան անդամների թվում են Նոբելյան մրցանակակիրներ Նիկոլայ Բախոնը, Ժորես Ալֆյորովը, Ախարոն Զեհանովը, ինչպես նաև Վլադիմիր Ֆորտովը, Վիտալի Գոլդանսկին, Անատոլի Լոգունովը, Վիկտոր Սադով-Գիչին, Ժան-Պիեր Մահեն, Նիկոլայ Լավորովը, Լեո Բոքերիան և տարբեր երկրների այլ խոշոր գիտնականներ:

Հայաստանի ու Վրաստանի ԳԱ համագործակցությունն ունի տասնամյակների պատմություն: Երկու երկրների կաճառներն ակտիվ շփումներ ունեն գիտությունների ակադեմիաների միջազգային ընկերակցության շրջանակներում:

Վրաստանի Հանրապետության ԳԱ հիմնադիր (1941-72 թթ.) ու պատվավոր (1972-76 թթ.) նախագահ ակադեմիկոս Նիկոլայ (Նիկոլոզ) Մուսխելիշվիլին (1891-1976) 1961 թ. ընտրվել է ՀԽՍՀ ԳԱ պատվավոր ակադեմիկոս: Ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանը (1908-96), որը 1947-93 թթ. անփոփոխ գլխավորել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան, իսկ հետո դարձել է դրա պատվոր նախագահը, ՎԽՍՀ ԳԱ պատվավոր ակադեմիկոսների շարքը մտավ 1979 թվականին:

Այդ ավանդույթը շարունակվեց նաև հետխորհրդային տարիներին: ՀՀ ԳԱ 1993-2006 թթ. նախագահ ակադեմիկոս Ֆադեյ Սարգսյանը (1923-2010) 2002 թ. ընտրվել է Վրաստանի ԳԱ արտասահմանյան անդամ: Իր հերթին, այդ ակադեմիան 1986-2005 թթ. ղեկավարած Ալբերտ Թավիսելիձեն (1930-2010) 2003 թ. դարձավ ՀՀ ԳԱ արտասահմանյան անդամ: Հայկական ակադեմիայի պատվավոր դոկտորի կոչում 2002 թ. շնորհվել է Աջարիայի նախագահ Ասլան Աբաշիձեին:

Տիգրան ԼԻՆՅԱՆ
«Голос Армении»

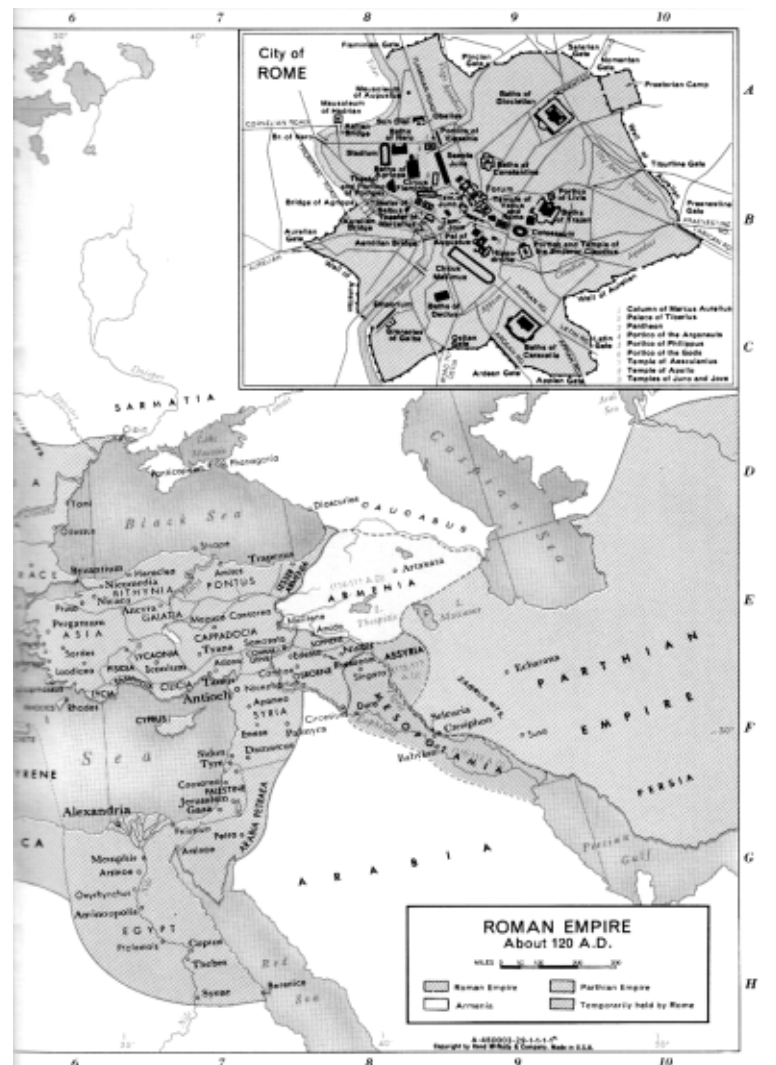
ԱԵԼԻՏԱ ԴՈԼՈՒՄԱՆՅԱՆ

Արդյոք մեր պատմական անցյալը ծառայեցնո՞ւմ ենք ներկային ու ապագային

Ամեն անգամ որևէ օտար երկրում լինելիս, այդ երկրի մշակույթի ներկային ու անցյալին ծանոթանալիս ուշադրության կիզակետում են պահում այն իրողությունը, թե Հայաստանը իր ներկայով ու անցյա-

լով արդյոք ծանոթ է տվյալ երկրի քաղաքակրթությանը: Այս առումով ամենամեծ փաստերը մնում են աշխարհի հին քարտեզները: Վատիկանի դահլիճներից մեկը նվիրված է այն քարտեզներին, որոնցում

պատկերված են հին աշխարհի երկրները, և բոլոր քարտեզներում Սև ու Կասպից ծովերի արանքում, Եփրատ գետից մինչև Ուրմիա լիճը ու Վանա լիճը ներառյալ տարածքի վրա առանձին գույնով ու զատված գրված է Արմենիա, որոշ տեղերում Մեծ Արմենիա, այսինքն՝ Մեծ Հայք: Նույնը կարելի է տեսնել նաև Վենետիկի Դոժերի պալատի դահլիճներից մեկում եղած XV դարի մի քարտեզի վրա, որտեղ Մեծ Հայքն է ու Երևանը: Այդ նույն պատկերն առկա է Ավստրիայի մայրաքաղաք Վիեննայի Ալբերտինա թանգարանում գտնվող Հաբսբուրգների թագավորական դինաստիայի հիմնադիր Մաքսիմիլիան Առաջինի (1459-1519) ժամանակներում գծված քարտեզի վրա, ուր նույնպես գրված է Մեծ Հայք: Անտիկ գիտության հետազոտող Խ.Դ.Ռուժանսկին իր «Անտիկ գիտություն» գրքում (ИЗД. „Наука“, Москва, 1980, с. 68) ներկայացնում է աշխարհի հնագույն քարտեզներից մեկը՝ Յեկատալուսի կազմածը, որի վրա Հայաստանը ներկայացված է Մեծ Հայքի տարածքով: Յեկատալուսը (մ.թ.ա. 540-480) հույն պատմիչ և աշխարհագրագետ է, ամենանշանավորը հունական պատմիչներից: Ճանապարհորդել է Ասիայում, Եգիպտոսում, Եվրոպայում: Նրա «Ճամփորդություն աշխարհի շուրջը» գրքից պահպանվել են միայն մեջբերումներ ավելի ուշ

շրջանի հեղինակների մոտ: Գիտությունը նրան համարում է փաստերը քննող ու ապացուցող պատմիչ և հունական պատմահոր՝ Զերոդոտոսի, նախակարապետը:

Այս փաստերը թվարկվում են զուտ մերօրյա մեծ մտահոգությունից: Այժմ համացանցում կարելի է գտնել բազմաթիվ անպատասխանատու, գիտության փաստերն անտեսող թուրք-ազերիական հրապարակումներ, ըստ որոնց Մեծ Հայքի մեկ տասներորդ մասում պահպանված արդի Հայաստանի

Հանրապետությունը բոլորովին էլ մեր պապենական տարածքը չէ: Սա, իհարկե, ծիծաղելի է, սակայն այսօրվա երիտասարդությունը սնվում է համացանցից, և այդ պատմական նենգափոխումները կարող են ազդել նրանց առանց այն էլ ոչ հարուստ ազգային գիտելիքների վրա, էլ չեն ասում միջազգային հանրության կարծիքը:

1997-ին ԱՄՆ-ում լույս է տեսել ուսումնական մի ատլաս, որը կոչվում է „Historical Atlas of the World“ («Աշխարհի պատմական ատլաս»): >3

ՀՀ ԳԱՍ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

Ներկայացնում է ՀՀ ԳԱՍ սփյուռքի բաժինը

Ֆիզմաթ գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ Սերգեյ Վազգենի Ավագյանը ծնվել է 1943թ. ապրիլի 2-ին Երևանում: Հայրը՝ Վազգեն Ավագյանը, Լենինգրադի անտառտեխնիկական ակադեմիան ավարտելուց հետո, կոնց՝ Նինա Ավագյանի հետ, որը նույնպես ավարտել էր նույն ակադեմիան, վերադարձան Երևան: Մեծ հայրենականի տարիներին Սերգեյի հայրը որպես վաշտի հրամանատար զորակոչվեց բանակ, իսկ այդ նույն ժամանակ մայրը աշխատում էր Հայկական ԽՍՀ-ի սննդարդյունաբերության նախարարությունում: Պատերազմից հետո ընտանիքը վերադարձավ Լենինգրադ և շարունակեց աշխատել Անտառտեխնիկական ակադեմիայում,

ճարտարագետ է և ինստիտուտի գիտական խորհրդի փոխնախագահը:

Պետական օպտիկական ինստիտուտում աշխատելու հենց առաջին օրերից Ս.Վ. Ավագյանին հանձնարարվեց վերամշակել և նոր մոտեցումներ ցուցաբերել երկրի արհեստական արբանյակ «Տիեզերք-381» տվյալների վերաբերյալ: 1975 թվականից մասնակցել է խորհրդային տիեզերագնացների օպտիկական հետազոտություններ իրականացնելու պատրաստման աշխատանքներին՝ «Սայլուտ» և «Միր» ուղեծրային կայանների համար: Այդ հետազոտությունների արդյունքում հրատարակվել է հինգ մենագրություն, որոնց համահեղինակ է Սերգեյ Ավագյանը: Սերգեյ Ավագյանը այս տարիներին հրատարակել է ավելի քան 160 գիտական ուսումնասիրություններ:

Ավագյանի գլխավորած լաբորատորիայում մշակվում են կապի նոր մեխանիզմներ բիոսֆերայի, մարդու, եղանակի և տեխնոսֆերայի վրա արևի գեոմագնիսական ակտիվության ազդեցության վերաբերյալ: Աշխատանքների մյուս ուղղությունը նվիրված է գազի, նավթի և կենցաղային տնտեսության խողովակաշարերի կորոզիային:

Ավագյանի կողմից ուսումնասիրվել է մեր ժամանակների ամենախնդրահարույց պրոբլեմը՝ շրջակա միջավայրի փոփոխությունը, որի արդյունքում տեղի են ունենում համընդհանուր տաքացման երևույթներ: Ավագյանի և նրա գործընկերների կողմից ցույց է տրվել,

որ ածխաթթվային գազերի կոնցենտրացիայի աճը և համապատասխան ջերմոցային էֆեկտը եղանակի տաքացման գործում աննշան է, և հաստատվել է, որ եղանակի տաքացման աճը ավելի շատ կապված է անտառածածկ տարածքների նվազեցման հետ:

Նրա աշխատանքները արժանացել են եվրոպական գեոֆիզիկական միության ուշադրությանը, և Ավագյանին առաջարկվել է այդ միության Գլխավոր ասամբլեայում հանդես գալ ելույթով:

Այսօր Սերգեյ Ավագյանը ՌԴ գիտության և մշակույթի պետության ակադեմիայի թղթակից անդամ է և աշխատում է Ս. Ի. Վավիլովի անվ. պետական օպտիկական ինստիտուտում որպես գիտաարտադրական կորպորացիայի ատրոկոսմիկական ֆիզիկական օպտիկայի լաբորատորիայի վարիչ:

Հաշվի առնելով Սերգեյ Ավագյանի գիտական, մանկավարժական մեծ վաստակը, ինչպես նաև մայր հայրենիքի հետ գիտական սերտ կապերը, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան 2008 թվականին նրան ընտրել է ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ:

Սերգեյ Ավագյանը այսօր էլ արդյունավետ կապեր է պահպանում Հայաստանի գիտական կազմակերպությունների հետ և ունի համագործակցության խորացման նոր ծրագրեր:

Գոհար ԻՍԿԱՆԴԱՐՅԱՆ
Պատմական գիտությունների
թեկնածու, դոցենտ, ՀՀ ԳԱՍ
սփյուռքի բաժնի գիտքարտուղար

Սերգեյ Վազգենի Ավագյան

որտեղ էլ հայրը պաշտպանեց թեկնածուական ատենախոսություն:

Սերգեյ Ավագյանը ավարտելով միջնակարգ դպրոցը, ընդունվեց Լենինգրադի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետ և 1965թ. գերազանցությամբ ավարտելով ուսումը, ձեռք բերեց օպտիկայի ոլորտի մասնագետի որակավորում: Մասնագիտական բաշխման արդյունքում նա ուղարկվեց ԽՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի Ա.Ֆ. Իոֆ-

Ֆեի անվան ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտ, որտեղ շուրջ հինգ տարի՝ 1966-1970թթ., աշխատեց ատոմային բախումներ բաժնում:

1971թ. հունվարից Սերգեյ Ավագյանը աշխատել է Ս.Ի. Վավիլովի անվան պետական օպտիկական ինստիտուտում՝ ինժեներից հասնելով լաբորատորիայի ղեկավարի պաշտոնին: Այսօր Ավագյանը նաև տիեզերական սարքավորումների /տիեզերանավի/ գլխավոր

Արդյոք մեր պատմական...

➤2 Այդ ատլասը ներկայացնում է աշխարհի երկրներն ու պետությունները՝ սկսած մեր թվարկությունից առաջ VI դարից մինչև մեր օրերը: Բոլոր քարտեզներում, որոնք ներկայացնում են Սև և Կասպից ծովերի արանքում և նրանցից ցած ընկած երկրները, կա Հայաստանը, սակայն չկա Ադրբեջանը: Այն միայն հայտնվում է XX դարի քարտեզում՝ Խորհրդային Միության հայտնվելուց հետո:

Այս քարտեզ-ատլասի ներածական համառոտ խոսքում ասվում է. «Տեղեկությունը անցյալի վերաբերյալ հավաքվում, կուտակվում և մատչելի է դառնում զանազան ձևերով: Դրանցից մեկը պատմական քարտեզներն են: Պատմական քարտեզները մատակարարում են կարևոր իրադարձությունների ժամանակագրությունը և սեղմ ձևով ցուցադրում դրանք: Պատմական քարտեզները հիմնավորում և ներկայացնում են տեղեկատվություն այնպիսի պատմական աղբյուրներից, ինչպիսիք են նամակները, քննախոսական-պատմական երկերը և մարդահամարի փաստերը:

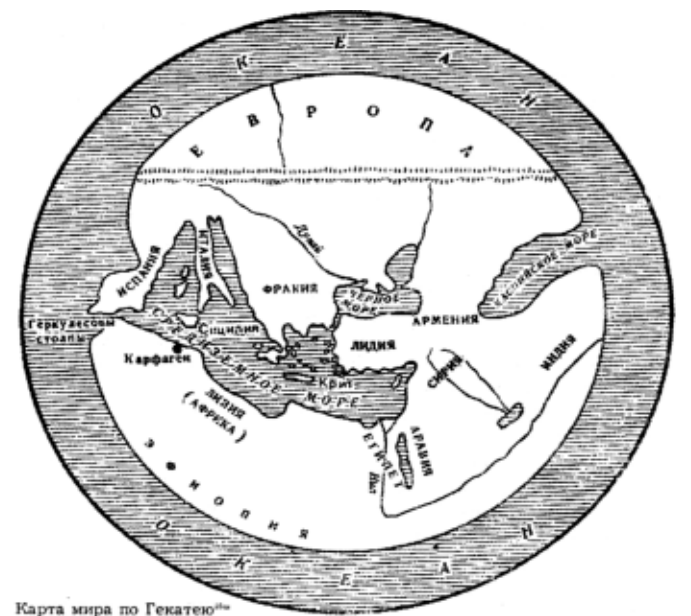
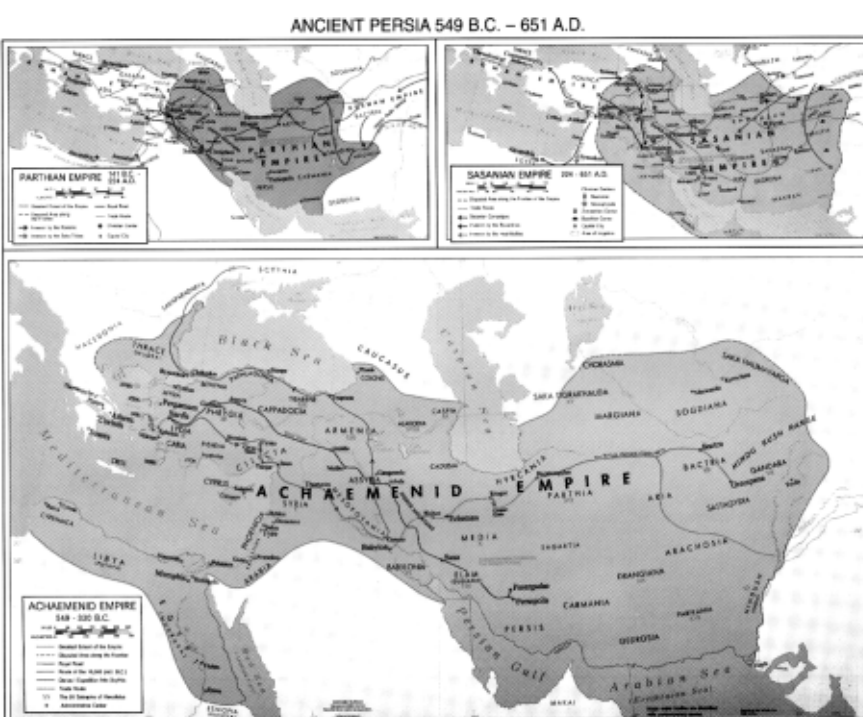
Պատմական քարտեզները անցյալի իրադարձությունների հանրագումարն են՝ ներկայացված գրաֆիկական ձևով» (էջ 5):

Այս նախաբան խոսքից պարզ է դառնում, որ Հայաստանի մշտական գոյությունը ատլասն ընդգրկող բոլոր ժամանակահատվածներում փաստ է և ապագայում դարձյալ լինելու է փաստ:

Ամերիկյան վերոհիշյալ պատմական ատլասի հեղինակների մեջ ոչ մի հայ չկա, խորհրդատուներն ու հրատարակիչները բոլորն էլ օտա-

րազգիներ են Հիկադոյի, Բոստոնի, Պրիստոնի, Ջորջթաունի և այլ համալսարաններից: Ատլասն ունի ուսումնական նպատակներ:

Հայտնի է, որ Եվրոպան, Ամն-ը և աշխարհի բազմաթիվ երկրներ չէին ընդունում կոմունիստական գաղափարախոսությունը և Խորհրդային Միության փլուզումից հետո պետք է որ հիշեն, թե ինչպես միշտ Հայաստանի կազմում եղած և գերակշիռ ձևով հայաբնակ Նախիջևանի ու Արցախի տարածքները պոկվեցին և տրվեցին Ադրբեջանին՝ Թուր-

քիայի թելադրանքով: Հիմա չկա Խորհրդային Միությունը, Արցախն էլ թոթափել է հայաթափության ադրբեջանական լուծը, մենք բոլորս տարել ենք Արցախյան ազատագրական պատերազմի ողջ ծանրությունը՝ մարդկային մեծաքանակ կորուստներ տալով թե մարտի դաշտում և թե թիկունքում՝ մթի, սովի, ցրտի պատճառով: Ինչո՞ւ մեր մեջ չի արթնանում ինքնապաշտպանական հզոր ուժը, որի պատգամը կա «Սասունցի Դավիթ»՝ հերոսական էպոսում: Հիշենք նրա կարևորագույն դրվագներից մեկը. «Դավիթը վերաշինում է իր հոր կառուցած Մարութա վանքը, սակայն ամեն առավոտ կառուցող վարպետներն ապշահար փաստում են իրենց կառուցածի քանդված լինելը: Այդ հանելուկը լուծում չունեի. մինչև որ

Դավթի երազում հայտնվում է Աստծու հրեշտակը և ասում, թե վանքը կանգուն կլինի, եթե նրա հիմքում դրվի Դավթի սուրը: Այդպես էլ վարվում են, և Մարութա վանքը մնում է կանգուն: Սա խորհրդանշապատմաբան է: Մեր ազգային էպոսում ասում է. հայերը շատ խաղաղասեր են, սակայն իրենց ստեղծագործ կյանքը պահպանելու և հարատևելու համար միշտ իրենց ձեռքին պետք է ունենան ինքնապաշտպանական սուրը: Սա ասվում է նաև դիվանագիտական բնագավառի համար: Ամեն հայի, մանավանդ նոր բարձրացող սերնդի համար ուղենիշ պետք է լինի հայ ժողովրդի հարատևության «խորհուրդը ճակատին ունեցող»՝ Խաչատուր Աբովյանի խոսքը. «Եղ ո՞ւմ վրա եք թուր հանել, Հայոց մեծ ազգին չե՞ք ծանաչում»:

2013 թվականի նոյեմբերը գիտությունների ազգային ակադեմիայի և ընդհանրապես հայ ժողովրդի համար նշանավորվեց նրանով, որ Ազգային ակադեմիան արժանապատիվ հպարտությամբ և մեծ շուքով տոնեց իր հիմնադրման 70 տարին:

Հայաստանի գիտությունը և այն խորհրդանշող գիտությունների ազգային ակադեմիան հպարտանալու հիմքեր և պատճառներ ունի: Այդ էին վկայում աշխարհի տարբեր երկրների գիտությունների ակադեմիաների շնորհավորական ուղերձներն ու հեռագրերը, արտասահմանյան տասնյակ պատվիրակությունների մասնակցությունը տոնական հանդիսություններին:

Այս նախաբանը գրելու պատճառ հանդիսացավ «Новое время» թերթում 2013 թվականի նոյեմբերյան համարներից մեկում նոյեմբերյան պատմական անցուդարձերին նվիրված հրապարակումը, որում անդրադարձ կար նաև 1943 թվականի նոյեմբերին Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրման փաս-

թե պարոն Միքայելյանը ծանոթ լինե՞ր անգամ ակադեմիայի հիմնադիր անդամների գիտական վաստակին, հազիվ թե գրե՞ր, որ հայ գիտության համբավը ու համարումը այնքան էլ հիմք չունեն, այլ խոսքով՝ ցուցանակ էր, թող փչել էր, աչքակապություն:

Վերջին բառակապակցությունները մերն են՝ Կարեն Միքայելյանի գրածի ներքին բովանդակությունը: «Новое время» լրագրի իմ կողմից հարգված հեղինակը գրում է, որ հայ գիտնականները նշանակալի հաջողություններ չունեին:

Այս բնութագրումը, ըստ երևույթին, վերաբերում է նաև Վիկտոր Համբարձումյանին, որի միջազգային համբավն ու փառքը կարծես թե ապացուցման կարիք չունեն: Ու նաև Բյուրակյանի աստղադիտարանին, որը ճանաչված էր ողջ աշխարհում:

Սույն արտահայտությունը հավանաբար վերաբերում է նաև Օրբելի եղբայրներին, Իսահակ և Արտեմ Ալիխանյաններին, որ պատերազմի տարիներին Արագա-

յացմանը, քանի որ լայն դռներ ու հեռանկարներ էր բացում շրջանավարտների համար: Ի դեպ, կրկնենք մի ճշմարտություն. Ֆուտբոլով կամ սպորտի այլ ձևով զբաղվում են միլիոնավոր պատանիներ, սակայն համաշխարհային աստղեր են դառնում եզակիները: Իսկ մեր գիտական հաստատությունների մեծ թիվը գրավականն է այն բանի, որ նրանց ներսում կաճեն, կկայանան գիտնականներ, ովքեր ոչ միայն կծառայեն հայ գիտությանը, այլև ճանաչում կբերեն և բերել են Հայաստանին և հայ ժողովրդին: Այսօր եվրոպայում, Ամերիկայում ապրում և աշխատում են հայաստանյան բազմաթիվ գիտնականներ, ովքեր մեծ ճանաչում ունեն արտասահմանում:

Եվ չմոռանանք, որ նրանք, որպես գիտնական, կայացել են հայ գիտության դարբնոցում, իրենց տաղանդաշատ և համբավավոր ուսուցիչ-գիտնականների աշակերտներն են:

Երկու խոսք էլ հուժանիտարների և զանազան «գետների» մասին: Պարոն Միքայելյան, եթե Դուք երբևէ լսած լինե՞ք Հակոբ Մանանդյանի, Հրաչյա Աճառյանի, Աշոտ Յովհաննիսյանի, Մանուկ Աբեղյանի, Գրիգոր Ղափանցյանի, Մկրտիչ Ներսիսյանի, Գևորգ Ջահուկյանի և բազմաթիվ մեծատաղանդ հայագետների և պատմաբանների անունները, երբեք բամախրանքով նրանց չէ՞ք անվանի զանազան «գետներ»:

Այո՞, ես կարող եմ համաձայնել, որ մենք երբեմն ուռճացրել, գերազնահատել ենք մեր գիտության ձեռքբերումները: Բայց չէ՞ որ դա էլ լուրջ հիմքեր ունի, հոգեբանական ճշմարիտ և տրամաբանական բացատրություն:

Պատկերացրեք, որ ընդամենը 2-3 տասնամյակ առաջ իսպառ ոչնչացման սպառնալիքներից հրաշքով մազապուրծ մի բուռ ժողովուրդ հանկարծ ունենում է ակադեմիա՝ իր տասնյակ ինստիտուտներով և գիտնականների ստվար բանակով, որոնք ոչ միայն պարզապես գիտությամբ են զբաղվում, այլև համաշխարհային ճանաչման արժանանում: Այո, սփյուռքահայերը, անշուշտ, պետք է ապշեին, որովհետև նրանք եղեռնի զոհերի զավակներն էին, որոնք հույս էլ չունեին, թե մենք կունենանք երկիր, հայրենիք ու պետություն:

Պարոն Միքայելյան, խնդրում եմ նաև չմոռանալ, որ 40-ականներին մենք հազիվ էինք դարձել 1,5 միլիոն...

Եվ, ամենավերջում: Շատ հարգելի պարոն Միքայելյան, չեմ ուզում հավատալ, որ դուք նրանցից եք, որոնք սևացնում, ոչնչացնում-ջնջում են այն ամենը, ինչ ստեղծվել է խորհրդային տարիներին: Ամեն ինչ մերժելու, մրոտելու հիվանդ մարդկանց այդ մարմաջը ոչ միայն իրականության, ճշմարտության դեմ մեղանչել է, այլև պատմությունը եղծելու, ուրանալու, գլխիվայր շրջելու շատ վնասակար և վարակիչ ախտ ու հիվանդություն: Քանի որ որքան էլ զազրախոսները ստեն, մերժեն, կեղծեն, պատմությունը անողոք է այդ զրպարտիչների նկատմամբ:

Այո, մեր հայրենիք Հայաստանի Հանրապետությունը անկախ է և փառք Աստծու, որ անկախ է և ինքնիշխան: Բայց հայ ժողովուրդը ունեցել է 70 տարվա (ոչ անկախ) պատմություն, որը նույնպես մերն է, հայ մարդուն է, որը հպարտանալու մեծագույն կռվաններն ու հիմքեր ունի, քանի որ չնայած սոցիալիզմի հոռի և այլանդակ դրսևորումներին, իսպառ ոչնչանալու ստույգ սպառնալիքը հայ ժողովրդի համար կորավ գրողի ծոցը, մի քանի հարյուր հազար բնակչություն ունեցող Հայաստանը դարձավ 4 միլիոնանոց երկիր, համայն հայության հայրենիք, որը ունեցավ հիրավի հպարտանալու բարձր և արժանի գիտություն, զարգացած և հրաշալի մշակույթ, հզոր տնտեսություն և իր երկրով ու ձեռքբերումներով հպարտ ժողովուրդ և արժանապատվորեն իրեն կոչեց հայի հայրենիք ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

Ա. ՏԵՐ-ԳԱՐԻԻԵԼՅԱՆ

Եթե անսրեղյակ եք՝ պետք չէ խոսել

տին:

Հրապարակման հեղինակը ծանաչված հրապարակախոս Կարեն Միքայելյանն է: Անկեղծ ասած, տողերիս հեղինակը միշտ հետաքրքրությամբ է կարդում սույն լրագրողի հրապարակումները: Հեղինակը հմուտ գրիչ ունի, վերլուծական միտք, մեկնաբանությունները, հետևությունները և գնահատականները համոզիչ են և տրամաբանական:

Այս անգամ, սակայն, ինձ ոչ միայն հիասթափեցրեց, այլ ավելի ստույգ՝ վշտացրեց նրա անդրադարձը գիտությունների ակադեմիայի հիմնադրման փաստին և նրա գնահատականը հայաստանյան ակադեմիային ընդհանրապես:

Որպեսզի մերկապարանոց չինչի, մենք այստեղ բառացի մեջբերում ենք Կարեն Միքայելյանի գրածը.

«1943 թվականի նոյեմբերի 29-ին հիմնադրվեց Հայկական ԽՍՀ գիտությունների ակադեմիան: Առաջին պրեզիդենտը դարձավ Հովսեփ Օրբելին: Ակադեմիան, իհարկե, նշանավորեց հայկական գիտության զարգացման նոր փուլ և տասնամյակներ շարունակ դարձավ ազգային հպարտության առարկա: Գիտական հիմնարկների և գիտաշխատողների քանակը պարզապես շնչեցնում էր զարմացած օտարերկրացիներին և միամիտ սփյուռքահայերին: Մինչդեռ գիտական ձեռքբերումները, որոնք ծանաչվել են աշխարհում, դժբախտաբար, այնքան էլ չափ չէին:

Գիտության կազմակերպման խորհրդային մոդելը, կուսակցական և պետական իշխանության թելադրանքը այնքան էլ չէին նպաստում ճշմարիտ գիտական աշխատանքին, և սնկի պես աճեցնում էին հարյուրավոր սուտ գիտնականների և մասնավորապես հումանիտարների, պատմաբանների և տարբեր «գետների»:

1994 թվականին, երբ Օպերայի և բալետի պետական ակադեմիական թատրոնում նշվում էր հայկական ակադեմիայի 50-ամյակը, ողջույնի խոսք ասաց նաև Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Յուրի Օսիպովը: Ես, բազմամյա և համեստ լրագրողս, նստած էի դահլիճում, մինչև հիմա չի մոռացել Յուրի Օսիպովի խոսքի վերջին նախադասությունը.

«Աշխարհի ցանկացած հզոր տերություն կարող էր հպարտ լինել՝ ունենալով Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան»:

Այն, որ Հայաստանի գիտության համբավն ու վարկը ԽՍՀՄ-ի տարածքում և աշխարհի շատ երկրներում հայտնի էր և ակնհայտ, ապացուցման կարիք չունի: Ե-

ծի ծերպերում, աշխարհում առաջինը ձեռնարկեցին կոսմիկական ճառագայթների ուսումնասիրությունը:

Այդ նույն ժամանակներում ակադեմիկոս Արմեն Թախտաջյանը դարձավ բարձրակարգ բույսերի դասակարգման նոր ֆիլոգենետիկ համակարգի ստեղծողը՝ առաջինը աշխարհում, ինչպես նաև առաջինը աշխարհում՝ մոլորակի բուսաաշխարհագրական շրջանացման նոր համակարգի ստեղծողը: Ի դեպ այդ համակարգերը մինչև օրս մնացել են անփոփոխ:

Ակադեմիկոս Սերգեյ Մերգելյանին, որը կարողացավ լուծել անլուծելի համարվող մաթեմատիկական խնդիրը: Ակադեմիկոս Արտաշես Շահինյանին, որի հիմնադրած հայկական մաթեմատիկայի դպրոցը ծանաչված էր աշխարհում: Աշխարհում հայտնի էին հայկական ֆիզիկայի, մեխանիկայի, կենսաքիմիայի, ֆիզիոլոգիայի, քիմիայի, ռադիոֆիզիկայի և գիտական այլ ուղղությունների ձեռքբերումներն ու հաջողությունները: Հայ գիտնականներին ճանաչում էին ոչ միայն անժայրածիր ԽՍՀՄ-ի տարածքում, այլ նրա սահմաններից շատ հեռու:

ՀՀ ԳԱԱ կենսաքիմիայի ինստիտուտը, որը կոչվում է գիտնական Հրաչյա Բունիաթյանի անունով, վաղուց դարձել է ուղեղի կենսաքիմիայի խոշոր կենտրոններից մեկն աշխարհում: Նրա երկարամյա տնօրեն, ակադեմիկոս Արմեն Գալոյանը տարիներ շարունակ միջազգային «Կենսաքիմիա» հանդեսի գլխավոր խմբագիրն էր:

Հայաստանի պոլիմերների ինստիտուտը, որը գլխավորապես էր ԽՍՀՄ-ում նման ինստիտուտների մեջ, զարգացրել է պոլիմերների քիմիայի նոր ուղղություն՝ ոչ դասական մոնոմերների ցիկլոպոլիմերում: Այդ աշխատանքները բնագավառի առաջին հետազոտություններն էին համաշխարհային պրակտիկայում: Աստղաֆիզիկոս Գրիգոր Գուրզադյանը առաջինը ԽՍՀՄ-ում տիեզերական«Վոստոկ» և «Սալյուտ» տիեզերանավերի վրա տեղադրեց «Օրիոն-1» և «Օրիոն-2» տիեզերական աստղադիտակները: Հայաստանը ունեցավ տարածաշրջանի միակ և հզոր արագացուցիչը, թողարկեց ԽՍՀՄ-ում առաջին հաշվիչ հետազոտություն:

Չե՞ր հեզմանքով արժանագործ սնկի նման աճած գիտահետազոտական ինստիտուտներում ստեղծվում էր ժամանակակից գիտությունը, որի հիմքի վրա Հայաստանում բուռն զարգացում էր ապրում մեքենաշինությունը և ճշգրիտ մեքենաշինությունը, էլեկտրոնիկան, քիմիան, գյուղատնտեսությունը և տնտեսության այլ ճյուղեր: Գիտական ինստիտուտների մեծ թիվը խթանում էր մեր որակյալ բարձրագույն կրթության կա-

Կիրենոնետիկայի հայրը և նրա հայ հերոսը

1962 թվականին Մոսկվայի պոլիտեխնիկական թանգարանի հսկա դահլիճում տեղի էր ունենում կիրենոնետիկայի համագումարը: Երբ նախ ա գ ա հ ո ղ ը հայտարարեց հերթական ելույթ ունեցողին, բուռն ծափերի մեջ շատերը մի պահ չկարողացան լսել հռետորի ով լինելը:

Կնոջ ուղեկցությամբ, դանդաղաքայլ ամբիոնին մոտեցավ 67-ամյա, գրեթե կույր մի ծերունի:

Ղա աշխարհահռչակ գիտնական, ժամանակակից կիրենոնետիկայի հայր Նորբերտ Վինբերն էր: Նրա կատարած գյուտի համաշխարհային նշանակությունն այնքան մեծ է, որ ներկայումս դժվար է թվել

գիտության ու տեխնիկայի մի բնագավառ, որտեղ չկիրառվեին էլեկտրոնային սկզբունքով կառուցված կիրենոնետիկական, հաշվիչ-վերլուծող և մարդու աշխատանքը թեթևացնող այլ սարքավորումներ:

Հետաքրքիր է իմանալ նաև, որ Նորբերտ Վինբերն միաժամանակ գրող էր: Ենցիկլոպեդիստի իր խառնվածքով, միևնույն չափահիշով մոտենալով թե՛ առումի մասնիկներին, և թե՛ մարդկային հասարակությանը, հիմնալի գիտնականն ու մարդասերը իր հերոսներին օժտել է մարդկային ամենալավ առաքինություններով:

Աշխարհահռչակ ֆիզիկոսը՝ գրող: Սա այնքան էլ հաճախ հանդիպող դեպքերից չէ: Գուցե դա տաղանդի տարօրինակություն է:

Բացի լրագրողական հոդվածներից, Վինբերն գրել է երկու վեպ՝ «Գայթակոլիչը» և «Այն, ինչ քարի տակ է»:

Վկայում են, որ նա հրապուրված խոսում էր իր գրական գործունեության մասին: «Ղա լոկ ժամանց չէ: Ձանազան կեն-

սական հանգամանքների, մարդկանց ծակատազրի բերումով, բնավորությունների կազմավորումը, մարդկանց բախտի պրոբլեմը շատ է հետաքրքրում ինձ»,- ասում էր նա:

Իսկ մեզ համար հետաքրքիր է այն, որ Վինբերն առաջին վեպի հերոսը՝ Ջենս Գրեգորին, ազգությամբ հայ է: Օղեսայից, ինչն էլ Առաջին համաշխարհային պատերազմը վտարանդվել է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ: Գրքի տիտղոսաթերթի վրա գրված է. «Այն գիտնականներին, որոնք ճշմարտություն որոնելը գերադասում են երկրային բարիքներից: Եվ ակա, կյանքում այս սկզբունքով էլ գործում է Վինբերնի հայ հերոսը:

Վեպի վերլուծությունը և հայ ընթերցողներին նրա բովանդակության հետ ծանոթացնելը թողնելով գրականագետներին, մեր փոքրիկ այս հաղորդումը վերջացնենք Նորբերտ Վինբերնի կենսագրությանը՝ վերաբերող հակիրճ խոսքով:

Ռուսաստանի Օղեսա քաղաքից ԱՄՆ տեղափոխված Հարվարդի համալսարա-

նի ռուսաց լեզվի դասախոսի ընտանիքում 1894 թվականին ծնվեց մի մանուկ, որը 11 տարեկան հասակում սկսեց քուլեջ հաճախել, իսկ 18 տարեկանում դարձավ նույն համալսարանի փիլիսոփայության դոկտոր՝ դասավանդելով մաթեմատիկական տրամաբանություն:

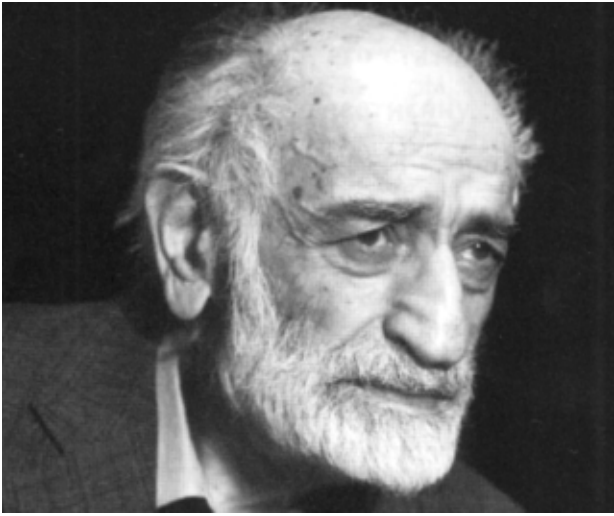
Նորբերտ Վինբերն ազատ զեկուցումներ էր կարդում ամբոլներ, գերմաներեն, ֆրանսերեն և իսպաներեն լեզուներով: Այդ «գերմարդը» խոսում էր չինարեն, պորտուգալերեն և, իհարկե, լատիներեն:

Լինելով մեծ մարդասեր, անվանի գիտնականը կյանքի վերջին տարիներին կոնֆլիկտի մեջ մտավ տիրող կարգերի հետ և թողեց ԱՄՆ-ը:

Նա մեռավ 1964 թվականին, 70 տարեկան հասակում:

Նրա անունը դրված է 20-րդ դարի ճշգրիտ գիտության ակնառու ներկայացուցիչների՝ Էյնշտեյնի, Ռեզերֆորդի, Բորի, Ֆերմիի, Ցիալկովսկու և ուրիշների կողքին:

Ա. Դ.

Հետո թուրքերը եկան Երևան, մեզ հետ ֆուտբոլ խաղացին, և ի՞նչ...

Հայ ֆուտբոլիստների համազգեստի վրայից Արարատ լեռը հանեցինք: Դա ինչի՞ նշան է, որ դու դեռ էլի վախկոտ ես, որ համարձակ չես, թուրքի առաջ կռացած մարդ ես: Կռացած մարդը արդեն իսկ պարտված մարդ է: Հիմա ուզում եմ ականջներիս օղ անենք... Ոչ միայն այդպիսի մասսայական օրերին պիտի Արարատի խորհրդանիշը իշխի, այլև Մեծ Եղեռնի սգո 100-րդ տարելիցին ընդառաջ մենք պետք է Արարատի նշանաբանով գնանք: Ի՞նչ ասել է դա... Այնտեղ, որտեղ հնարավոր է, Սուրբ Լեռան քանդակը պիտի տեղադրել: Ամենուր Արարատի նկարները կախել, փողոցների պատշգամբներից, դրոշների վրա Արարատ լեռան պատկերը պիտի ծածանվի, որովհետև աշխարհին մենք ոչինչ չունենք ասելու: Եթե Արարատի նկարն իմ դոշին կպցրած է, իմ տան դրոշին ծածանվում է, դրանով, առանց բարձրաձայնելու, լռելայն ես աշխարհին ասում

համարձակ չենք բարձրաձայնում...

Թուրքերը մեկուկես միլիոն հայ չէ որ կոտորել են: Հիմզ հարյուր տարի շարունակ նրանք, ձեռի հետ, հա կոտորել են: Իսկ ի՞նչ եղավ այդ 1.5 միլիոն ժողովրդի ինչքը, նրա տունը, նրա ունեցվածքը, նրա հարստությունը, նրա մատներից ու ականջներից ճպաչորած ոսկեղենը, մեջքերին կապած արծաթե գոտիները: Մամրամասն պիտի հաշվարկել, բոլորը պիտի ի մի բերել և ասել. «Քացի հողերից, որը դուք պարտավոր եք տալ, մեզ պիտի վերադարձնեք մաս թալանած հարստությունը»: Եթե 100 տարի լռել ենք, ապա սովետը չի թողել խոսենք, հիմա հատուցման պահ է:

Հատուցում բառը պետք է անդադրում կրկնենք:

Վանքերում ու մարազներում հրկիզվածներից, Տեր
Ջորի անապատներում սրախողխող արվածներին մենք
վերադարձնել չենք կարող: Ես իմ աչքի տեսածն եմ ա-
տում: Անապատներում միմյն իմնա իայ մարդկանց ան-
թաղ ոսկորներ կան: Դա ի՞նչ է նշանակում, որ նրանց հո-

ՍՈՍ ՍԱՐԳՍՅԱՆ.

**Կորցնելով ռուսական մշակութային
դաշտը, մենք կորցնում ենք ամեն ինչ...**

ԿԵՐԱԴԻՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑԸ

Ես, Ռոբերտ Մաթոսյանս, դեմ դիմաց նստած զրուցում եմ 83-ամյա իմաստուն մի մարդու հետ: Խոսք է բացվում այսօրվա արվեստի, մշակույթի, հայի րեստակի մասին: Հարցնում եմ, ինչն է, որ սլավահոգում է նրան, որտեղ է, որ ազգովի մենք սխալվել ենք, և ինչը կցանկանա, որ չկրկնվեր...

- Ամբողջական հարցադրումը բազմաշերտ է... Գիտե՞ս, Ռոբերտ, մի սոսկալի երևույթ կա այս աշխարհում: Չգիտեմ ինչից է գալիս, դա հիվանդություն է, ինչ է, ո՞նց է ծնվում մարդու մեջ. անուրը *վախ է*, սոսկալի մի բան, մարդուն տակնուվրա անող մի բան: Գիտե՞ս, 1915 թվականը հայ ժողովրդի մեջ բուն դրած *վախից* նաև սկսվեց: Թուրքերը կարողացան մեր աչքի պեծը կտրել: Սկզբում մեր մեջ վախ ներարկեցին, հետո սկսեցին սրի քաշել: Գերմանացի նշանավոր արևելագետ, Յայկական հարցի գիտակ Յոհաննես Լեփսիուսն ասում է, որ «Եթե մի երեք Մուսա լեռ լիներ, գործն այլ ընթացք կունենար»: Բայց, որովհետև համատարած *վախ* էր մտել մեր ժողովրդի մեջ՝ մեծից փոքր, ուժեղից թույլ վախվորած էին, եղ *վախը* ամբողջ ազգը կոլուեց, *վախը* փաթաթվեց վզին, և միլիոնավոր մարդիկ մոլորվեցին ու մորթվեցին: Յարցնում ես՝ ի՞նչը կցանկանայի, որ չկրկնվեր: Ես կուզեմ, որ հայ ազգը այլևս այդ *վախի* զգացողությունը չունենա: Երբ ինձ հարցնում են՝ մեր հոգսը, գործը էսօր ո՞րն է, ասում եմ՝ արիություն ու խիզախություն սերմանելը, որոտություն և խամրածալություն ներարկելը: Պետք չէ մտածել, որ թուրքերը մեզամիջ շատ են: Սենք երբեք չպիտի վախենանք և պիտի իրենց նման նախահարձակ լինենք, ամեն տեղ, ամեն րոպե: Սա է պաշտպանության լավագույն ձևը:

Լեւո Կամսարը եւ տեսակ մի խոսք ունի. «Եթե թուրքերը բարի բանից են խոսում, ուրեմն մի մեծ ողբերգության սպասի»: Հիմա, եթե թուրքերը խոսում են ճանապարհի բացելուց, փոքրաթիվ ազգերի իրավունքներից, և չգիտեն էլ ինչից ու ինչից, մի մեծ ողբերգության սպասիր... Մի ինչ-որ ստոր բան անելու են... Հարյուրից հարյուր դա եղպես է:

Ե՛մ՝ ես իմ երկիրն է, ես իմ հողն է... Ես կոչ եմ անում հայ ազգին, Սփյուռքից սկսած՝ ամեն տեղ, ամեն քայլափոխի առաջնորդվել Սուրբ Լեռան ճշմարբանով: Արարատը մեզ մեր պահանջատիրության խորհրդանշն է: Նույնիսկ Եղեռնի 100 տարվա մախաշեմին այնքան ենք մենք անհամարձակ, որ զլանում ենք մի հարց տալ՝ էս Սևրի դաշնագիրն ո՞ր է... Չե՞ որ որևէ մեկը չէրյալ չի համարել, ինչո՞ւ այս հարցերը չենք պարզաբանում, ինչու

գիները երկրից դեռ երկինք չեն հեռացել: Դրանք պատվում են թուրքերի զխխն էլ, մեր զխխն էլ... թուրքերին անիծում են... Իսկ մեզ հուշում, որ մեզ տեր կանգնեք... Ամթաղ կմախքի հողին ոչ մի տեղ չի հեռանում: Եվ երբեք չի հանգստանա, մինչև չլինի հատուցում... Ասել է՝ Սասնա ծուռ Դավիթը եկել է և Կոթբաղինին ասում է.

-Հլա մի կոտոր բեր, էս մեզանից ինչքա՞ն
արստություն ես խել:

Հատուցում և նորից հատուցում...

Հրեաները 2000 տարի իրար հանդիպելիս ասում էին՝
 հաջորդ տարի Երուսաղեմում հանդիպենք: Երկու հազա-
 րամյակ հետո մենք տեսանք, թե նրանք ուր հասան...

Հիմա ամեն մի հայ բաժանվելիս պիտի հաղորդություն մաղթի և ասի՝ եկող տարի Վանում հանդիպենք: Ասել է պետք, դա կարող է լինել 50 տարի, 100 տարի հետո: Պիտի անընդհատ ասենք, ինչպես հրեաները, որպեսզի լինի:

Վանոն հանդիպման ու հատուցման գաղափարը ներ մշտական ուղեկիցը պիտի լինի:

Այո՛ր, վատ է, որ մենք փոքրաթիվ ազգ ենք, իսկ փոքրաթիվ ազգերից ավելի շատ կազմակերպվածություն է պահանջվում: Ավելի շատ տղամարդկություն է պահանջվում, քան, ասենք՝ իտալացիներից ու իսպանացիներից: Նրանց դա պետք չէ: Մեր փրկությունը բռնուցքվելու և անվախության մեջ է:

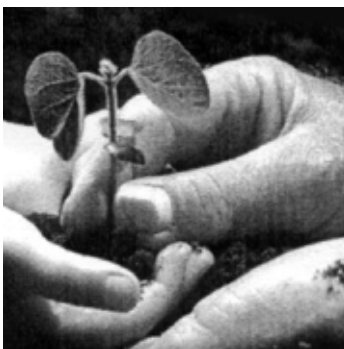
Երկրորդ: Պետություն ենք, սակայն դեռ ապրում ենք թայֆաներով, մտածում ենք թայֆայավարի՝ առաջնայինը անձնական շահը համարելով: Սա է մեզանից շատերի հոգեբանությունն ու փիլիսոփայությունը: Ինձ համար հարցերի հարցը պետականությունն է: Իշխանությունները գալիս են ու գնում: Հետո մեզ բնորոշ մի վատ հատկանիշ, փաստ: Չմայած ղեկավարի մի տեղ ունենք, բոլորս ուզում ենք ղեկավար դառնալ: Էդպես երկիր չենք դառնա: Խստապահանջ լինելը այլ խնդիր է, որ ասենք՝ դու ես այս երկրի տերը, հերիք եղավ, բոլ եղավ...

(Շարունակելի)

**Հարցազրույցը վարեց Ռոբերտ ՄԱՐՈՍՅԱՆԸ
«+ ԿԻՆՈ» ամսագրի գլխավոր խմբագիր**

Ինչպե՞ս փրկել բույսերը կարկտահարումից

Կարկուտը, որը հատկապես 2013 թ. ավելի է հաճախակի դարձել, ստիպեց ավելի ուշադիր անդրադարձ կատարել այդ ուղղությամբ կատարված գիտական ուսումնասիրությունների վրա:

Ընդունված է գյուղատնտեսության մեջ հաճախակի օգտագործել պարարտանյութեր, որոնք խթանում են բույսերի աճը, բերքատվությունը և այլն: Բայց հակառակը՝ դանդաղեցնել նրանց աճը կարծես չի ուսումնասիրված: Հետևապես այդ ուղղությամբ գիտական ուսումնասիրությունները խիստ անհրաժեշտ են և հետաքրքիր: ՀՀ ԳԱԱ Մ. Գ. Մանվելյանի անվան ընդհանուր և ածրգամակայան քիմիայի ինստիտուտում կատարած ուսումնասիրությունները տվե-

ցին դրական արդյունք: Այս դեպքում ոչ թե հողը է պարարտացվում զանազան պարարտանյութերով, այլ սերմերը մշակվում են հատուկ տեսակի քիմիական նյութերով, որոնք դանդաղեցնում են նրանց ծլողունակությունը:

Այս ուսումնասիրությանը կատարվել են 1988-1990 թթ.: Արդյունքները՝ կախված ուսումնասիրությունների պայմաններից, տվեցին շատ դրական արդյունքներ՝ մշակվեցին ցորեն, գարի, որոնք ծեցին 20-30 օրվա ժամանակահատվածում՝ կախված օգտագործվող լուծույթի խտությունից (կարելի էր հասցնել մույնիսկ ծփելուն): Ուսումնասիրությունները ոգևորիչ էին, ապացուցվեց, որ ընտրված ուղին ճիշտ է,

և կարելի է պլանավորել ցանքի ժամանակը՝ կախված բնակլիմայական պայմաններից և սպասել արդյունքներին ըստ պլանավորված ժամկետների:

Յավիճք՝ այդքանով ավարտվեցին ուսումնասիրությունները՝ գիտության թերի ֆինանսավորման պատճառով:

Որպեսզի գյուտը դառնա գյուտ, հեղինակը կամ ինստիտուտը պետք է պետական բյուջե փոխանցի որոշակի նախնական գումար (ներկայումս 5.000-200.000 դր.), որը չունի ո՛չ ինստիտուտը և ո՛չ էլ հեղինակը: Տողերիս հեղինակը մի շարք անգամներ դիմել է կառավարությանը՝ վերացնել այդ տուրքերը, որի հետևանքով գոնե արդեն ավարտված աշխատանքները հաստատվեն որպես նյութի և ոչ թե մնան անորոշության մեջ: Մեր աշխատանքները չներկայացնելու, ուշացնելու պատճառով այլ պատկերասրահներում կատարված 2012 թ. ուսումնասիրության

յուճները հաստատվել են որպես գյուղ՝
մեզ թողնելով ձեռնունայն:

Չեմ ուզում նշել, թե կառավարությունը, գյուղնախարարությունը որքան միլիոններ տրամադրեց կարկուտի հետևանքները փոխհատուցելու համար, բայց գիտությանը՝ ոչինչ...

Եզրակացությունը մեկն է՝ ինչո՞ւ, չենք սիրում, չենք ողջունում մեր գիտնականների ուսումնասիրությունները, նորարարությունները, նրանց մտքի արգասիքը:

Սպասենք, որ կարկուտը թակի գյուղացու դուռը, նրանք էլ վերադասի դուռը, որ հատուղվեն վնասները:

Այդ նյութական կորուստները մեր բյուջեի, մեր ժողովրդի հաշվին են, մեր նյարդերի հաշվին...

Ուրեմն մեկ անգամ ևս կոչ եմ անում,
պարոնայք, դեմքով դարձեք դեպի գի-
տությունը:

Ռիմա ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
Տեխնիկական գիտությունների
թեկնածու

ԾՆՈՐՀԱՎՈՐԱՆՔ

ՀՀ ԳԱԱ «Սևանա լճի պահպանության» փորձագիտական հանձնաժողովի կողմից

Պետական, քաղաքական, հասարակական ակադեմիկոս գործիչ Վլադիմիր Մովսիսյանի 80-ամյակի առիթով «Գիտություն» թերթի խմբագրությունը հորեկարին ուղղված շնորհավորական ողջույն էր ստացել ՀՀ ԳԱԱ «Սևանա լճի պահպանություն» փորձագիտական հանձնաժողովի անդամներից:

Թերթը, ինչպես հայտնի է, հավուր պատշաճի անդրադարձել է Վլադիմիր Մովսիսյանի 80-ամյա հոբելյանին և չլրկնվելու համար «Ողջույն» ուղերձից բաց է թողնում արժանի մեծարանքի ջերմ խոսքերը և այսօր տպագրում է հատկապես Սևանա լճի պահպանությանն ուղղված Վլադիմիր Մովսիսյանի մեծ ջանքերի համառոտ շարադրանքը, որը կարևորում է «Սևանա լճի փորձագիտական հանձնաժողովի» կազմը:

Լինելով ՀՀ նախագահին առընթեր «Սևանա լճի հիմնահարցերի», ՀՀ ԳԱԱ «Սևանա լճի պահպանության» փորձագիտական հանձնաժողովների նախագահ Վլադիմիր Մովսիսյանի գործունեության նպատակն է.

- ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից «Սևանա լճի էկոհամակարգի, նրա ջրային ռեսուրսների վերականգնման պահպանման և օգտագործման ամենամյա ծրագրերը» փորձաքննության ենթարկելիս, նրա թեզն է՝ Սևանա լիճը մաքուր ջրով վերականգնելու համար ամենամյա ծրագրերում ամրագրել և իրականացնել ափամերձ տարածքները շինությունների մնացորդներից, անտառահատված ծառերի արմատներից մաքրելու և կեղտաջրերի հոսքը դեպի լիճ կանխարգելելու միջոցառումները:

- ՀՀ «Ջրամատակցություն» կողմից գյուղատնտեսական մշակաբույսերի ոռոգման նպատակով, Սևանա լճից ջրթողունների ամենամյա հայտը փորձաքննության ենթարկելիս, նրա խնդիրն է՝ դիտարկել հայտում այլ ջրաղբյուրների (ջրամբարների, պոմպակայանների) օգտագործման ծավալները, Սևանա լճից ջրթողունները նվազագույն թույլատրելի սահմաններում պահպանելու նպատակով:

- Սևանա լճի ջրավազանի էկոհամակարգը և մթնոլորտը աղտոտումից պաշտպանելու նպատակով, պարբերաբար փորձաքննության ենթարկելով տարբեր նշանակության հանքավայրերի նախագծերը, նրա ուշադրության կենտրոնում է եղել ստուգել խախտված հողատարածքների ռեկուլտիվացիայի և օդի աղտոտումը պաշտպանող միջոցառումների առկայությունը նախագծերում և նրանց իրականացման ընթացքը:

- Ջրավազանում կառուցված և նոր կառուցվող ՓՀԷԿ-ի նախագծերը փորձաքննության ենթարկելիս նա հանձնաժողովի ուշադրությունը հրավիրում է հատկապես գլխամասային ջրառ հանգույցներում ձկնանցարանների տեխնիկական լուծումների առկայության և դրանց իրականացման համապատասխանության վրա:

- Սևանա լճի կարևորագույն հարցերից է նրա ձկնային պաշարների և տեսականիի վերականգնման, վերարտադրման, պահպանման և արդյունավետ օգտագործման խնդիրները: Այս առումով պետք է նշել Վլադիմիր Մովսիսյանի նախաձեռնությամբ պարբերաբար քննարկումների կազմակերպումը լճի ձկնադրվայր հանդիսացող գետերի հիդրոկենսաբանական, հիդրոքիմիական, սանիտարական ցուցանիշների լավացման, լճի մաքրության, էկոհամակարգի պահպանության, ձկան պաշարների վերականգնման հիմնախնդիրների շուրջ:

Հնագետները Դվինի պեղավայրում եզակի և հեքաքրքրական բնակելի թաղամաս ու շինություններ են բացել

Միջնադարյան Հայաստանի մայրաքաղաք Դվինի հնավայրի գտածոները՝ ջնարակված խեցեղենը, ապակու որոշ տեսակներ կարող են էտալոն լինել տարածաշրջանի համար: Հնագիտական արշավախմբի ղեկավարի տեղակալ Նյուրա Հակոբյանն «Արմենպրես»-ի թղթակցի հետ զրույցում, ամփոփելով 2013-ի պեղաշրջանի աշխատանքը, նշեց, որ աշխատանքներն ընթացել են կենտրոնական թաղամասի՝ կաթողիկոսական 5-րդ դարի պալատի արևմտյան և արևելյան հատվածներում: «Պեղումներ են իրականացվել նաև հարավային բուրգի շրջանում, կաթողիկոսական պալատի հարավարևմտյան հատվածում, որի արդյունքում բացվել է վաղ երկաթի դարաշրջանի թրծման վառարան՝ երկու օղամուղներով:

Արևմտյան հատվածում բացվել է արաբական շինության պատի մի հատված, արևելյան հատվածը եղել է թաղումների մի հատված, և այդտեղ պեղումները դադարեցվել են»,- տեղեկացրեց արշավախմբի ղեկավարի տեղակալը: Հնավայրի հարավային բուրգում պարսպապատին կից բնակելի թաղամաս է բացվել (11-13 դդ.), շինություններում բազմաթիվ թոնիրներ են եղել զետեղված:

Ուսումնասիրություններ են կատարվել նաև հնավայրի հյուսիսարևմտյան լանջին, որտեղ, Հակոբյանի խոս-

նաբերդի տարածքի և կենտրոնական թաղամասի պաշտամունքային և աշխարհիկ ճարտարապետական շինությունների մնացորդներ:

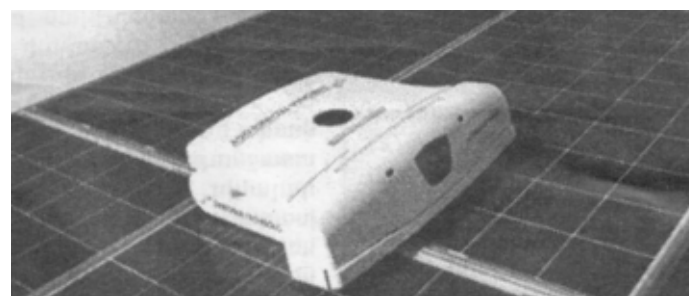
Միջնադարյան Հայաստանի Դվին մայրաքաղաքի ավերակները գտնվում են Վերին Դվին, Հնաբերդ, Վերին Արտաշատ, Նորաշեն, Այգեստան գյուղերի տարածքում, երևանից մոտ 30 կմ հարավ: 1937 թ.-ից Դվինի ավերակներում ընդմիջումներով հնագիտական պեղումներ են իրականացվել Ն. Մառի, Խ. վարդապետ Դադյանի, Ա. Տեր-Ավետիսյանի, Կ. Ղաֆադարյանի, Ա. Քալանթարյանի կողմից: Այս տարի ևս բացառություն չէր: Շուրջ երկու ամիս հնավայրի տարածքում ուսումնասիրություններ են կատարել ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության ու ազգագրության ինստիտուտի միջին դարերի և անտիկ հնագիտության բաժնի աշխատակիցները:

Ճապոնիայում ստեղծել են արևային մարտկոց լվացող ռոբոտ

Ճապոնական Sinfonia Technology ընկերությունը մշակել է ռոբոտ, որը կոչված է արևային մարտկոցները մաքրելու փոշուց և թռչունների ծեծքից, հաղորդում է Phys.org կայքէջը: Սարքը լիովին ինքնավար է, կարող է ինքնուրույն տեղաշարժվել արևային մարտկոցների միջև, լվանալ դրանք՝ անկախ ձևից, և գործել օրվա մութ ժամերին: Ճապոնացիները կարծում են, որ ռոբոտը օգտակար կլինի արևային էլեկտրակայաններում:

Sinfonia Technology-ի մշակած սարքը հանդերձավորված է ջրի և լվացամիջոցի անոթներով, կոշտ խոզանակով և մաքրող հարմարանքով: Ռոբոտը կարող է տեղաշարժվել իրարից մինչև 50 սմ հեռու գտնվող մարտկոցների միջև: Մարտկոցների բարձրությունների տարբերությունը կարող է կազմել մինչև 30 սանտիմետր: Ռոբոտը կարող է գործել նաև մինչև 30 աստիճան թեքություն ունեցող մարտկոցների վրա:

Լվացման ինքնաշխատ համակարգը հանդերձավորված է ինֆրակարմիր լուսադիոդներով՝ գիշերային ժամերին աշխատանքային մակերեսը լուսավորելու համար: Ռոբոտի վրա տեղակայված է անլար կապի համակարգ, որի միջոցով կարելի է ստուգել առաջադրանքի կատարման ընթացքը,

սարքի մարտկոցի մնացորդային լիցքը, ինչպես նաև աշխատանքային հեղուկների մնացորդը: Sinfonia Technology-ի զնհատումների համաձայն, ռոբոտի օգտագործումը էներգիա արտադրողներին թույլ կտա խնայողություն անել արևային մարտկոցների լվացման հարցում:

Արևային մարտկոցների աղտոտումը նվազեցնում է ֆոտոէլեմենտների վրա ընկնող լույսի քանակությունը, որի հետևանքով թուլանում է դրանց արդյունավետությունը, մասնավոր՝ էներգիայի ծավալում արտադրության դեպքում:

Պ. Բ.

(Սկզբը՝ նախորդ համարում)

Հաշվի առնելով խնդրի կարևորությունը, ինչպես նաև ՀՀ առողջապահության նախարարության հետ համագործակցելու Ձեր ցանկությունը առաջարկում ենք «Քանաքեռ-Ջերթուն» բժշկական կենտրոն ՓԲ ընկերության հիգիենայի և մասնագիտական հիվանդությունների գիտահետազոտական ինստիտուտի հետ իրականացնել լրացուցիչ ուսումնասիրություններ, որի արդյունքները, որպես հիմնական նախագիծ, 2012 թվականին

ԳԱԱ-ից և ՀՀ պետական կառավարման մարմիններից ստացված ծրագրերի նախագծերը (այդ թվում նաև «ՀՀ բնակչության օրգանիզմը ծանր մետաղներից, ռադիոակտիվ և թունահարույց տարրերից մաքրելու հիմնախնդիրները: Հարկային քաղաքականության հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում») և ՀՀ 2011 թվականի պետական բյուջեում ընդգրկելու նպատակով առաջարկվել է 6 պետական նպատակային ծրագրեր. «ՀՀ բնակչության օրգանիզմը ծանր մե-

առողջության վերականգնմանն ուղղված հայտի կատարմանը, ապա դրա արդյունքներն արդեն իսկ ներդրված կլինեն գործնական կիրառության մեջ, և մեր ժողովուրդը կարող էր (է) մաքրել իր օրգանիզմը զանազան «թափոններից» և վերականգնել խաթարված առողջությունը: Նշեն, որ պատահական չէ, որ պարոն Աշոտյանը խուսափում է ծիշտ պատասխան գրելուց, քանի որ այդ պարագայում պարզ կդառնար ոմանք թշնամական վերաբերմունքը մեր ժողովրդի հանդեպ:

Ո՞վ և ինչո՞ւ է խոչընդոտում ՀՀ բնակչության առողջության վերականգնմանը

սահմանված կարգով ներկայացնել ՀՀ ԿԳ նախարարության գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային և պետական նպատակային ծրագրերի համեմատողովի քննարկմանը»:

Պարոն Քրմոյանի պատասխանն ուղարկվել է նաև վարչապետի աշխատակազմ, հետևապես ես իրավունք ունեի մտածելու և մտածել եմ, որ ՀՀ վարչապետը պետք է, որ հրահանգվորեր նոր հայտ ներկայացնելու գծով: Սակայն այդպես չստացվեց:

Նույն հարցի առնչությամբ, արդեն չեն հիշում որերորդ անգամ երրորդ, թե՛ չորրորդ, նորից դիմեցի ՀՀ վարչապետին: Առաջ անցնելով, ասեմ, որ ՀՀ վարչապետը հետևողական չէ հասցեագրված դիմում-բողոքների կատարման նկատմամբ, շատ ու շատ դեպքերում, համարյա մշտապես, տեղյակ չէ, թե ինչ է ստացվում իր աշխատակազմում, ինչ են գրում մարդիկ և ինչ պատասխան են ստանում: Դժգոհությունը մշտապես աճում է: Այդ դժգոհներից առաջինը հենց ես եմ: Իմ բազմաթիվ առաջարկություններին համարյա մշտապես ստացվում են անհեթեթ, հարցադրմանն ու առաջարկությունը չհամապատասխանող, միայն ու միայն նյարդայնացնող պատասխաններ, և ոչ ոք ոչ պատասխանատվություն չի կրում նման անհեթեթության համար:

Ես այդպիսի մի պատասխան ստացա պարոն Ա. Աշոտյանից իմ չորրորդ մամակին, որտեղ պարոն Աշոտյանը գրում է. «Հարգելի պարոն Ավագյան. ի պատասխան ՀՀ վարչապետին հասցեագրված Ձեր 12.03.2013 թ. դիմումի, որը վերահասցեագրվել է ՀՀ ԿԳ նախարարություն, հայտնում եմ, որ ՀՀ 2011 թվականի պետական բյուջեից ֆինանսավորում ստանալու համար գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային և պետական նպատակային ծրագրերի նախագծերի քննարկման նպատակով ՀՀ ԿԳ նախարարի 02.08.2010 թ. N1231 Ա/Ք հրամանով ստեղծվել է համապատասխան հանձնաժողով, որի կազմում ընդգրկվել է Վ. Հարությունյանը (ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն):

Հանձնաժողովի 2010 թ. օգոստոսի 6-ին կայացած նիստում քննարկվել է ՀՀ

տաղներից, ռադիոակտիվ և թունահարույց տարրերից մաքրելու հիմնախնդիրները: Հարկային քաղաքականության հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» ծրագիրը հանձնաժողովի կողմից ֆինանսավորման չի երաշխավորվել»:

ՀՀ կրթության և գիտության նախարար պարոն Աշոտյան, քանի՞ անգամ ես դիմեմ ՀՀ վարչապետին, որն էլ, իհարկե, չի կարողում իմ նամակներն ու դիմումները և անմիջապես ուղարկում է Ձեզ, քանի՞ անգամ գրեմ, թե՛ ինչպիսի՞ պատասխան եմ ես սպասում Ձեզանից, որպեսզի, վերջապես, Դուք հասկանաք և ինձ պատասխանեք ըստ իմ նամակի բովանդակության: Դուք անընդհատ մոյս անհեթեթ պատասխաններով, հավանաբար, ցանկանում եք ինձ նյարդայնացնել այն աստիճան, որ. ես կամ խստագույնս վիրավորեմ Ձեզ իմ նամակը չկարդալու, բայց դրա անհեթեթ պատասխանը ստորագրելու համար, կամ կարդալու և չհասկանալու համար, կամ ՀՀ քաղաքացիների նկատմամբ ունեցած արհամարհական վերաբերմունքի համար:

Ինչևիցե, ասեմ մեր հարգարժան վարչապետին, որ ես իմ բազմաթիվ նամակներով հասցեագրված իրեն, ցանկացել եմ ստանալ միակ՝ ինձ հետաքրքրող, պատասխանն այն մասին, թե ինչո՞ւ և ի՞նչ պատճառաբանությամբ է մերժվել մեր ժողովրդի համար կենսական, կարելի է ասել ճակատագրական նշանակություն ունեցող հայտի ֆինանսավորումը, այն պարագայում, երբ գիտության պետական կոմիտեի ղեկավարությունը երկրորդական, երրորդական հայտերի ֆինանսավորմամբ վատնել ու փոշիացրել է 3,4 մլրդ դրամ մեր աղքատիկ հանրապետության միջոցներից և մնացել է անպատիժ իր նախարարի հետ միասին և շարունակում է իր գործունեությունը: Այն էլ նշեն, որ ՀՀ կառավարության կողմից գիտության զարգացման համար հատկացված միջոցներից գիտության պետական կոմիտեի նախագահը 76 մլն դրամ է փոխանցել մի ինչ-որ կազմակերպության, որն էլ կահույք է գնել և տվել նշված կոմիտեին: Եթե պարոն Հարությունյանը այդ 76 մլն դրամի կեսը հատկացներ մեր ժողովրդի

եվ, դա էլ այն պարագայում, երբ նշված հայտին երկու անգամ դրական փորձագիտական կարծիք են հայտնել բժիշկ մասնագետները:

Նշեն ևս մեկ անգամ, իմ կողմից ներկայացված հայտը վերնագրված էր «ՀՀ բնակչության օրգանիզմը ծանր մետաղներից, ռադիոակտիվ և թունահարույց տարրերից մաքրելու հիմնախնդիրները»: Սակայն ԿԳ նախարար պարոն Ա. Աշոտյանի N01/9.1.1/2886-13 մարտի 21-ի (2013 թ.) պատասխանում երկու տեղ գրված է բոլորովին այլ վերնագրով՝ հայտի իսկական վերնագրին անհասկանալիորեն ավելացված է «հարկային քաղաքականության հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները ՀՀ-ում» նախադասությունը: Թե ի՞նչ կապ կա «ՀՀ բնակչության օրգանիզմը ծանր մետաղներից, ռադիոակտիվ և թունահարույց տարրերից մաքրելու» զուտ բժշկական հետազոտությունների և զուտ տնտեսագիտական «հարկային քաղաքականության» մեջ, անհասկանալի է բոլոր խելահաս մարդկանց համար: Միգուցե պարոն Ա. Աշոտյանը բացատրի այդ անհեթեթության իմաստը, թե ինչո՞ւ և ի՞նչ նպատակով է ավելացվել նշված նախադասությունն իմ հայտի վերնագրին: Ասեմ, որ ես հիացած եմ պարոն Աշոտյանի տաղանդով: Նա կարողացել է մեկը մյուսին կպցնել միմյանցից խիստ տարբեր «բաներ» (չնայած նրան, որ հետո ստացվել է անհեթեթություն): Պարոն Աշոտյանը մի քանի վայրկյանում արել է այն, ինչը տարիներ շարունակ չէր կարողանում անել աշխարհահռչակ գողող Պատոնը:

Մի շատ կարևոր փաստ ևս. պարոն Ա. Աշոտյանը, մեղմ ասած, ճիշտ չի գրում, որ ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության ինստիտուտի տնօրեն Վ. Հարությունյանը ևս ընդգրկված է հանձնաժողովի կազմում (այդ հարցը պարզեցի հենց պարոն Վ. Հարությունյանից): Կարծում եմ այդ անճշտությունը գրվել է միտումնավոր, որպեսզի հայտնի ի լուր

աշխարհի, որ իբր Վ. Հարությունյանը ևս կողմ է քվեարկել իմ հայտի մերժմանը (առողջ դատողությանը չդիմացող անհեթեթություն Վ. Հարությունյանն ինքն է հայտը ուղարկել ԿԳ նախարարության գիտության պետական կոմիտե, հետո էլ իբր թե դեմ է քվեարկել դրա հաստատմանը):

Հարգելի ընթերցող, հանդգնեմ եմ, որ նշված հարցադրման լուսաբանումից Ձեզ պարզ դարձավ, թե՛ ո՞վ և ինչո՞ւ է խոչընդոտում մեր բնակչության խաթարված առողջության վերականգնմանը: Մնում է, որ դա պարզ ու հասկանալի դառնա խոչընդոտողներին:

«ՀՀ բնակչության օրգանիզմը ծանր մետաղներից, ռադիոակտիվ և թունահարույց տարրերից մաքրելու հիմնախնդիրները» ծրագրի առնչությամբ կատարված կեղծիքների մասին նշեմք հետևյալը.

«Գիտություն» թերթին ուղարկված՝ «Ո՞վ և ինչո՞ւ է խոչընդոտում ՀՀ բնակչության առողջության վերականգնմանը» հոդվածի բովանդակությանը համահունչ մի նամակ էլ ուղարկել էի ՀՀ վարչապետին: Եվ, մինչ նշված հոդվածի տպագրվելը ստացա վարչապետին ուղարկված նամակի «պատասխանը»: Նամակին պատասխանել է մույն ինքը՝ պարոն Աշոտյանը, որը մի կողմ թողնելով նամակի հիմնական էությունը՝ հարցադրումն այն մասին, թե ինչո՞ւ (ի՞նչ պատճառաբանությամբ) է մերժվել մեր ժողովրդի համար ճակատագրական նշանակության ծրագրի ֆինանսավորումը, դիմելով կեղծիքների, պատասխանել է իր աշխատակիցների կողմից թույլ տված սխալների առնչությամբ իմ երկու դիտողություններին: Ինձ է ուղարկվել իբր թե իմ կողմից ներկայացված ծրագրի «լեկտորնային տարբերակը», որտեղ տիտղոսաթերթի առաջին տողում գրված է ծրագրի իրենց կողմից հորինված վերնագիրը (դրանով պարոն Աշոտյանը ցանկացել է ի տես ինձ հորինվածը ճշմարտություն դարձնել): Եթե պարոն Աշոտյանը ճիշտ լիներ, այսինքն՝ ծրագրի վերնագիրը լիներ այնպես, ինչպես ինքը ներկայացրել էր նախկինում, ապա բավարար կլիներ ինձ ուղարկել ծրագրի (հայտի) միայն տիտղոսաթերթի պատճենը և ոչ թե 18 էջի վրա ծրագրի ամբողջ բովանդակությունը համակարգչով նորից «հավաքելը»: Այդ պարագայում էլ չէին լինի հետագայում թույլ տրված կեղծիքներն ու սխալները, ծրագրի ծախսերի նախահաշիվի աղյուսակի տակ (էջ 17) իմ տարբերակում առկա են երեք ազգանուններ, ստորագրություններով հանդերձ՝ կազմակերպության ղեկավար պարոն Վ. Հարությունյանի, գլխավոր հաշվապահ տիկին Կ. Հակոբյանի և իմ՝ ծրագրի ղեկավար Հ. Ավագյանի, որոնք ինձ ուղարկված «ստեղծագործության» այդ էջում չկան: Երեք ազգանունների փոխարեն կա միայն մեկ ազգանուն՝ առանց ստորագրության, և այն էլ սխալ՝ «հասցեով» գրված է իմ ազգանունը, որտեղ ես ներկայացված եմ որպես կազմակերպության ղեկավար, այնինչ ես ընդամենը ծրագրի ղեկավարն եմ:

Յրաչյա ԱՎԱԳՅԱՆ
Երկրահանքաբանական
գիտությունների դոկտոր

«Կոթ»-երի առեղծվածը պարզաբանում է աֆղաներենը

տվել են իրենց անունը՝ Շակաշեմը (Sakaseve, Strabo, XI, 8, 4):

Եթե Քսենոֆոնի հիշատակություններից տեղեկանում ենք սկյութների Կովկասում հաստատվելու մասին, ապա Դիոդոր Սիցիլիացին ավելի մասնավորում է նրանց Արաքսի հովտում հիմնավորվելու մասին: Մի խոսքով իրանախոս այս ցեղերը պետք է որ իրենց հետքերը թողնեն նաև տեղանուններում: Եվ ահա մի շարք իրանական փոխառություններում բացակայող, սակայն հայերենում և անելա-իրանական լեզուներում, պամիրյաններում, հատկապես փուշտու լեզ-

վում առկա ընդհանրությունների հետ գտնում ենք նաև ընդհանուր տեղանուններ, որպիսին է կոթը: Ասկանովի «Աֆղաներեն-ռուսերեն» բառարանում տրված է կոթ բառի հետևյալ բացատրությունը. «Kot-գյուղակ, ոչ մեծ բնակավայր, օգտագործվում է մի շարք բնակավայրերի տեղանուններում, օրինակ Փուշտունկոթ»:

Այս կոթ տեղանվանները գտնում ենք ոչ միայն Աֆղանստանում, այլև հարևան Բակտրիայում, Հյուսիսային Հնդկաստանում, ինչպես, օրինակ, Tarinkot, Kalurkot, Buronkot և այլն: Ջու-

ղայի վաճառական Հ. Տեր-Դավթյանը այդ բառը օգտագործում է քոթ ձևով. «Հիշատակարանում» «Սապոնս ծախեցի ինգլիզի քոթում»: Իսկ հնդկերենում kot նշանակում է նաև «բերդ, ամրացված կետ, պահեստարան, առևտրական կենտրոն»: Մի խոսքով Սյունիքում հաստատված սկյութա-սակական ցեղերը հեռավոր Բակտրիայից Հայաստան են բերել նաև կոթ տեղանունը, որ այժմ էլ գործում է փուշտում:

Ներսես ՄԿՐՏՉՅԱՆ
Բանասիրության դոկտոր

Հայագիտության մեջ երկար ժամանակ առեղծվածային էր մնում Սյունիքում տարածված կոթ բառով տեղանունների ստուգաբանությունը. ահա դրանք՝ Անգեղակոթ, Բռնակոթ, Կոթավանք, Կոթերք: Ինչպես պատմությունն է վկայում, մ.թ.ա. VII դարում Հայաստան ներխուժած սկյութա-սակական ցեղերը հաստատվեցին Սյունիքում: Ունենք Ստրաբոնի վկայությունը, որ սակերի մի մասը Միջին Ասիայում, նվաճելով Բակտրիան, հիմնեց Սակաստանը (հետագա Սեյստանը), իսկ նրանց մյուս մասը շարժվեց Բակտրիայից արևմուտք՝ դեպի Հայաստան և Հայաստանի վրայով էլ հասավ մինչև Պոնտոս (Strabon XI, 8, 4): Նույն Ստրաբոնի վկայությամբ Արմենիայում նրանք տիրացել են լավագույն հողերին, որոնց

ԹՈՒՐԷ ԺՈՂՈՎՈՒՐՈՂ ԿՄԱՔՐԻ՝ ԻՐ ՃԱԿԱՏԻ ԱՄՈՐԱՆԻ ԽԱՐԱՆԸ

Սույն թվականի դեկտեմբերի 10-ին Հայաստանի Ազգային գրադարանի վերանորոգված մեծ դահլիճում տեղի ունեցավ ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, բանա-

մենք դա կարող ենք ներկայացնել աշխարհին, և աշխարհը մեզ կհասկանա: Բայց այս աշխատությունը կմնար սահմանափակ, եթե չհրատարակվեր օտար լեզուներով: ...Սա այն հարթությունն է, որտեղ մենք կարող ենք շահել: Սա գիտական հետազոտություն չէ, որի

պատմության ինստիտուտի տնօրեն Աշոտ Մելքոնյանը շնորհանդեսը համարեց խիստ իմաստավորված գիտաճանաչողական առումով. «Աշխատության արժեքը տասնապատիկ մեծանում է, քանի որ լույս է տեսել Թուրքիայում և նրանում հիշատակվում են

աշխատությունը մեծ արձագանք կունենա Թուրքիայում: Դա ես կանխագուշակեմ, քանի որ ճշմարտությունը վաղ թե ուշ Անկարային ստիպելու է ճանաչել ցեղասպանությունը: Սույն աշխատությունն իր ծավալով և բովանդակությամբ աննախադեպ է 1976 թ. հիմնադրված «Բելգե» հրատարակչության գործունեության մեջ: Գիրքը ոչ միայն հայ ժողովրդի, այլ նաև մեր՝ թուրք ժողովրդի պատմությունն է: Ամենաշատ ասելիքն այս գրքի մեջ է: Սրանք պարզ ժողովրդական վկայություններ են, որոնք բացելու են թուրք հասարակության աչքերը: 700 վկայություններն այն մարդկանց, որոնք վերապրել են այդ բոլորը, և, որոնք կարողալով, ընթերցողը կտեսնի իր գյուղը, իր ծնողներին և այլն, որպես փաստարկ կառերեսվի իր անցյալի հետ: Վ. Սվազլյանի նախորդ աշխատությունները մեծ ճանաչում ունեն և արդեն պատվանդան են, իսկ օրերս հրատարակվածը յուրահատուկ հուշարժան կդառնա,

որը տեսանելի կլինի նաև աշխարհին»:

Այնուհետև ելույթ ունեցավ ՀՀ ԳԱԱ Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի Հայ ժողովրդական բանահյուսության բաժնի վարիչ, բանասիրական գիտ. թեկնածու Թամար Հայրապետյանը: Նա ներկայացրեց աշխատության գիտական արժեքը, ինչպես նաև ուսումնասիրության կառուցվածքն ու 700 միավոր ժողովրդական սկզբնաղբյուրների համակարգման ինքնատիպ մեթոդը և նշեց, որ Վ. Սվազլյանը, իր գրառած ժողովրդական նյութերն ուսումնասիրելով, դրանք բարձրացրել է պատմագիտական և իրավագիտական մակարդակի:

Ելույթ ունեցան նաև ՀՀ մշակույթի նախարարության ժամանակակից արվեստի վարչության պետ Սեյրանուհի Գեղամյանը, Երևանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, արվեստի վաստակավոր գործիչ Դանիել Երաժիշտը, որը Վ. Սվազլյանի հայտնաբերած դերգրության ինքնատիպ երգերը գործիքավորել ու բազմաձայնել է և իր ղեկավարած «Հարական» համույթով ներկայացրել հանրությանը: Նրա պատկերավոր խոսքով՝ «Թուրք ժողովուրդը պետք է մաքրի իր ճակատի ամոթալի խարանը»:

գետ-ցեղասպանագետ Վերժինե Սվազլյանի «Հայոց ցեղասպանություն. Ականատես վերապրողների վկայություններ» սովորածավալ հատորի օրերս Թուրքիայում լույս տեսած թուրքերեն տարբերակի (Ստամբուլ, 2013, 1064 էջ) շնորհանդեսը: Գրքի հայերեն և անգլերեն տարբերակները 2011 թ. լույս էին տեսել «Գիտություն» հրատարակչությունում՝ ՀՀ ԳԱԱ Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի, ինչպես նաև հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի գիտական խորհուրդների որոշումներով:

Թուրքերեն գրքի հրատարակիչն է առաջավոր մտավորական, Թուրքիայում մարդու իրավունքների պաշտպան, «Բելգե» (Փաստարկ) հրատարակչության տնօրեն Ռազըր Զարաբոլուն:

Բացման խոսքով հանդես եկավ ՀՀ Ազգային գրադարանի տնօրեն, դոկտոր Տիգրան Զարգարյանը:

Այնուհետև, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, արևելագիտության ինստիտուտի տնօրեն Ռուբեն Սաֆրաստյանը, ելույթ ունենալով, նշեց. «Վստահաբար կարող եմ ասել, որ տիկին Սվազլյանը համաշխարհային ցեղասպանագիտության բնագավառում ամենակարկառուն դեմքերից է: Այս աշխատությունը շուրջ կես դարի աշխատանքի արդյունք է, իմ կարծիքով՝ կոթողային աշխատություն է: Սա ցույց է տալիս, որ Հայոց ցեղասպանության ուսումնասիրությունը հասել է մի այնպիսի մակարդակի, որ

դեմ կարելի է հակափաստարկներ բերել, թեկուզ և կեղծ, այլ՝ սա ինքնին փաստաթուղթ է: Այս գիրքը կարող է մեծ ազդեցություն ունենալ թուրք հասարակության վրա»:

ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ,

Արևմտյան Հայաստանի տեղավայրերի կոնկրետ անուններ, որոնց բնակիչները պատմել են իրենց գյուղի պատմությունը, թե ինչ է եղել այն մինչև ցեղասպանությունը և՛ նրանից հետո: Այս հաստատվող գրքի վրա թուրքերենով գրված են Ցեղասպանություն և Արևմտահայաստան, և սա անկասկած հեղափոխում կարող է մտցնել թուրքերի մտածողության մեջ»:

Գրքի հեղինակը՝ Վ. Սվազլյանը, ներկայացրեց Ռազըր Զարաբոլունի հասարակական-քաղաքական գործունեությունը՝ նշելով, որ նա այժմ պայմանական ազատության մեջ է և, օգտվելով առիթից, երկու օրով ժամանել է Հայաստան մոր լիցք ու եռանդ ստանալու առաջիկայում իրեն

սպասվող դատավարությանը «ճակատամարտ» տալու համար: Իսկ նրա որդին անազատության մեջ է 2011 թվականից:

Իր քաղաքական գործունեության մասին Ռազըր Զարաբոլուն ասաց. «Չնայած ինձ դատում են, բայց առաջինը մենք ենք, որ մեղադրում ենք իշխանությանը անարդար կեցվածքի համար: Սա խղճի հարց է. չեմ կարող խղճիս դեմ զնալ: Թուրքիայում սառույցը հալչում է, օրեցօր աճում է ճշմարիտ ճանապարհը բռնածների թիվը: Եվ դա շատ բնական է»:

Ռազըր Զարաբոլուն, անդրադառնալով թուրքերեն հատորի հրատարակությանը, նշեց. «Վերժինե Սվազլյանի սույն

ԿՈՐՈՒՍՅԱԼ ՇԱՅՐԵՆԻԶԻՍ

Այսօր ինձ ներքե, որ չեմ գա այցի, Ամմե՛ն հոգիներ նահատակների եվ իմ կորուսյալ ու ո՛րք հայրենիք, Քո գրկում, ավաղ, դեռ չունեմ տանիք:

Չեմ գա ձեզ այցի, որ ինձնից շորթած գունարի դիմաց ինձ էլ չիմացող մարդու տեղ դրած՝ իմ պատմությունը ինչ-որ մի բաջի իր փոխած ձևով ինձ չբարբաջի:

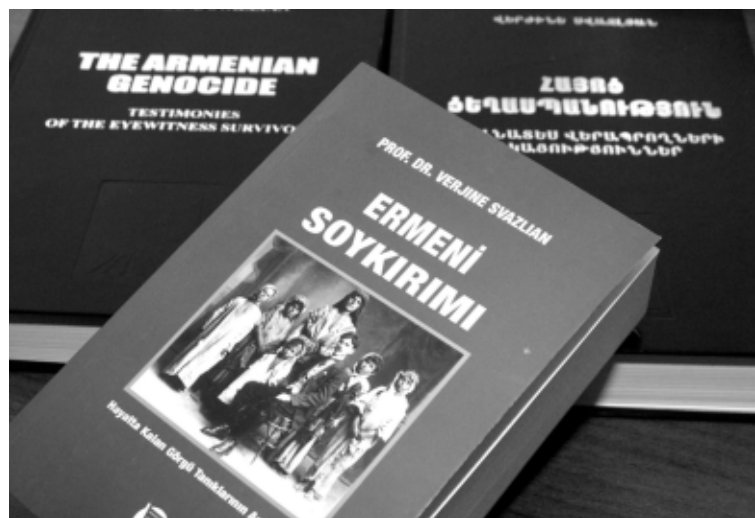
Չեմ գա դեռ այցի, գամ, որ ի՞նչ տեսնեմ. Ախռո՛ի շենին դրված սուրբ խաչքա՛ր... Քանդված վանքերում արածող ոչխա՛ր... Քո դիմագրկման ցավը ո՞նց մեղմեմ:

Լույս տաճարներում աղոթքը սառել, Սուրբ խաչիս տեղում մահիկն է թառել. Լիճս էլ ծփանքով պիտ կանչի, գոռա. - Ո՛ւր ես ետ դառնում, եկել ես՝ մնա՛...:

Բայց կգամ մի օր, կգամ, դու դեռ կաց, Տեր եմ կանգնելու հողին իմ նախնյաց, Կգամ դրոշով իմ եռագույնի, Երբ խունկի բույրով օծված երկնքում Հայրենի երկնիս բազեն սավառնի...

Սոֆյա ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆ

Վրաստան, ք. Ախալցխա, Հովի. Թումանյանի անվան N 3 հանրային դպրոցի ֆիզիկայի ուսուցչուհի

Ի ԴԵՊ

Սևծովյան երկրների տնտեսական համագործակցության համաժողովին ներկա Թուրքիայի արտգործնախարար Աիմեդ Դավութօղլուն անակնկալ նվեր մատուցվեց: Նրան փոխանցվեց «Հայոց ցեղասպանություն. ականատես վերապրողների վկայությունները», Ստամբուլում թուրքերենով հրատարակված գիրքը: Գուցե պրն Դավութօղլուն կհաճի թերթել այն և հասկանալ, որ ինքը, ժխտելով ցեղասպանությունը, լկտիաբար ստում է:

Շայրարարություն

ՀՀ ԳԱԱ ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտը հայտարարում է մրցույթ «Պինդ մարմնի ֆիզիկայի» լաբորատորիայի վարիչի և «Բյուրեղաօպտիկայի» լաբորատորիայի վարիչի թափուր տեղերի համար:

Անհրաժեշտ փաստաթղթերը հայտարարության օրվանից մեկ ամսվա ընթացքում, պետք է ներկայացնել հետևյալ հասցեով՝ 0203, Աշտարակ-2, ֆիզիկական հետազոտությունների ինստիտուտ: Տեղեկությունների համար դիմել հետևյալ հեռախոսահամարով (374 10) 28 81 50:

Գ ի ղ ո ղ թ յ ո ղ

Գլխավոր խմբագիր՝
Ա. ՏԵՐ-ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան 24բ, հեռ. 56-80-14: Դասիչ՝ 69268, գրանցման վկայական՝ 448:
Սրբորագրված է պապագրության՝ 20.12.2013 թ.:

"ТІТҮТІОН" ("Hayka") razeta HAH PA